

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№ 20(578)

2008
май
22
Четверг

№ 57
(21600)

Нажарай
эхин
улаагшан
могой
харын
17
гарагай
5

Буряад үнэн

ПОЧТА РОССИИ

ПОДПИСКА
газеты и журналы
на 2 полугодие 2008 года
в отделениях почтовой связи

22 комплекта
бытовой техники

розыгрыш призов
от компании

Rolsen

среди индивидуальных подписчиков,
подписавшихся на любые издания,
в каждом районе Республики Бурятия и в г. Улан-Удэ

Россин Федерациин Президентын Зарлиг

Россин Федерациин гүрэнэй шагналнуудаар шагнаха тухай

Соёл, хэблэл, радио-дамжуулгыг хүгжөөлгэдэ габыяатай байһанайнь болон олон жэлдэ ашаг үрэтэйгөөр хүдэлмэрилһэнэйн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

«РОССИН ФЕДЕРАЦИИН СОЁЛОЙ
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ»

САМБЯЛОВА Туяна Владимировна - «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшан» гэхэн гүрэнэй унитарна предприятиян генеральна директорэй нэгэдэхи орлогшо

Россин Федерациин Президент **В.ПУТИН**
Москва, Кремль
2008 оной апрелин 26
№595

Соло габыяаень үргэһэн үндэр нэрэ зэргэ тухай үнэтэ мэдээсэл дуулаад, Саяан уулаһаа элшэтэй, эршэтэй Самбялова Туяна Владимировнае үнэн зүрхэнһөө амаршалжа, саашанхи замдаа шэнэ орёлнуудыг туйлажа, шэн зоригтой ябахыень нэгэн һаналаар, эбтэй зетэй хүсэгшэ

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай коллектив.

«Элүүр энхэ» гэхэн Үндэһэн проект бэлүүлэн

ЭМШЭДТЭ – ЭГЭЭ АЯТАЙ МАШИНАНУУД

«Хүдөөгэй эмшэн хорин нэгэн мэргэжэлтэй байха уялгатай. Хүдөөгэй эмшэнэй үбшэнтэдгэ түргэн туһаламжа үзүүлхэ бүхы хэрэгсэлнүүд эндэ бии», - гэжэ Валерий Вениаминович Кожевников шэнэхэн «уазигаг» үүдыень сэлээд, харуулахадаа хэлэбэ.

Хэлэһэн үгэнүүдэ баталжа, министр машина сооһоо хара чөмөдөн гаргаба, тэрээн соонь эмшэндэ хэрэгтэй бүхы зүйлнүүд бии хэбэртэй. Жэшээлхэдэ, глокометр абажа, тэрэ харуулба. Хүдөөгэй врач үбшэнтэдые аймагай түб бууса эльгээжэ байхагүй, өөрөө түргөөр шунан соохи саахарыень хэмжэхэ, анализуудынь абаха аргатай болоо.

Эдэ бүгэдэнһөө гадна Валерий Вениаминович хүүгэдэй электронно шэгнүүртэй хайрсаг эндэ сугларагшадта харуулба. Гадна «таблетка» гэжэ нэрлэгдэдэг машина соо тэбхэр хайрсагууд түшүүлээтэй байгаа. Энэнь хадаа машиннын кабина соо табигдаха модон бараан гээшэ. Тиихэдэе мүнөө сагай эрилтээр оньһожоруулагдаһан, түхээрэгдэһэн машинатай болоһон эмшэд хүдөө газарта өөрынгөө амбулатори соо хүдэлһэн шэнгээр бүхы хэрэгсэлнүүдээр хангагдаба. Хүдөөгэй зон бэе тамираа шалгуулын тула хэдэн модоной зайда оршодог аймагай түб зорижо ошодог, харгыдаа ябагдажа зободог гээшэл. Мүнөө дээрээ Баунтын аймагай Маловска, Хориин аймагай Дээдэ-Тайлсын,

Хэжэнгын аймагай Заганатын, Сэлэнгын аймагай Сэлэндүүмын, Мухар-Шэбэрэй аймагай Шэнэ-Заганай, Бэшүүрэй аймагай Шэбэртын, Хяагтын Ехэ-Нугын больницанууд шэнээр түхээрэгдэһэн машинануудтай болобо гээшэ.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Сергей Владимирович Лысцевэй хэлэлхээр, эдэ машинанууд хадаа «Медицинын болон санитарна түргэн туһаламжыг нарижуулаа» гэхэн республиканска программнын ёһоор үгтэбэ. Нэрлэгдэгшэ программнын ёһоор гурбан жэлэй туршада 150 миллион түхэриг энэ хэрэгтэ номологдохо ёһотой. Түрүүшын 50 миллион түхэригтэ абтаһан машинанууд үнгэрэгшэ гарагай

зургаанда Сөведүүдэй талмай дээрэ жэрылдэжэ, хүдөөһөө ерэн эзэдтэ хубаагдажа үгтөө. «Хэдэн үеын хүдөөгэй эмшэдэй хүсэһэн хүсэлын одоошье бэлэбэ гээшэл даа», - гэжэ элүүры хамгаалгын министр В.В.Кожевников машиннын түлхюурнуудыг барюулаха үедөө хэлэһэн байна.

Байгал далайн хүлдэ тэмдэгээр шэмэглэгдэһэн иимэ «таблетка» бүхэн гүрэнэй машина гэжэ мэдэхээршье, тиигээдшье медицинын онсо туһаламжа үзүүлхэ аргатай гэжэ абаһаар ойлгохооршье байна.

Антонина ФАДЕЕВА,
манай корп.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото.

УДААРАНГҮЙ ЭМШЭНИИ ДУУДАХА ХЭРЭГТЭЙ

Р-Н БАЗАРОВАЙ фото

Республикымнай нотагуудаар менингит үбшөөр хэдэн үхибүүд үбдэжэ, сошордомо байдал тохёолдуулба. Шэнэ Хэжэнгэдэ, Наушкэ, Мухар-Шэбэртэ, Улаан-Үдэдэ наһаа харатайһаа эхилээд, жэл зургаа харатай болоһон табан хүүгэд байша ондо дээрэ хэлэгдэһэн үбшөөр 8-12 часай туршада үбшэлжэ, эхэ мэгдэһэн байна. Эмшэд тэдэниие абаржа шадаагүй... Энэнь тухай Элүүры хамгаалгын министрствэдэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференцидэ хэлэгдэбэ. Министр В.В.Кожевников, республикын ахмад педиатр Н.В.Гомбоева, ахмад мэргэжэлтэ В.В.Колмакова гэгшэд журналистнуудта дээрэ болоһон ушарай шалтагааниие элэрхэйлжэ үгэһэн байна. Менингит үбшөөр үбшөөр үбшөөр гэжэ айһанай хэрэгтэй гэжэ эмшэд мэдүүлээ. Үе-үе болоод лэ хүнүүдэй иимэ үбшөөр үбшэлхэн үзэгдэдэг байна. Жэшээлхэдэ, 1983-1985 онуудай хугасаада манай республикада жэл бүри 130-150 хүн менингит үбшөөр үбшөөр гэжэ буридхэлдэ абтаһан байна. Тэрэнэй үүлээр 2007 он болотор Буряад орондо энэ үбшэн үзэгдөөгүй байһанаа, үнгэрэн жэлдэ найман хүн тэрээндэ нэрбэгдээ. Энэ мүнөө дахинаа эхилбэ гээшэ. Дүрбэ һара үлүүтэй болзорто долоон хүн үбшөөр, тэдэни 5-ниин наһа бараа. Эмшэд 600 шахуу хүнүүдыг лабораторно аргаар бэе маха-

бадыень шэнжэлээ. Эдэ хүнүүд үбшэлһэн хүүгэдтэй дүтөөр харилсаһан байгаа. Түрэлхид болон хүүгэдэй эсэрлигэй хүмүүжүүлэгшэд эхэ анхаралтайгаар хүүгэдэе адаглажа байха ёһотой. Хэрбээ үхибүүнэй бэнь һуларжа, эдэинһээ арсажа эхилээ һаань, түргөөр эмшэниие гэртэ дууджа асарха хэрэгтэй.

Эдэб арга хэрэглэжэ, өөһэдөө эмшэлжэ байнхалаар, эртэинһээ нэрэглэжэ, эмшэндэ хандаа һаань дээрэ гэжэ һануулаа. Юуб гэхэдэ, менингит гансата хүрэдэг, сэг соонь аргалаагүй һаа, хүнэй ами наһанда аюулай үбшэн гээшэ. Илангаяа хоёртой болоодуй хүүгэдтэ эхэ анхарал хандуулаха хэрэгтэй. Ушарын гэхэдэ, хоёртой болоһонийн хүүлдэ менингит үбшэнһөө нэрэглэжэ, тарилга хэгдэдэг гээшэ. Энэ үбшэ блээр халдаха нэдэбтэй мянгаад шахуу хүнүүдтэ тарилга һаян сагта хэгдэхэ юм.

Энэ хөөрөлдөөнэй түгэсхэлдэ эмшэд эхэ шухала мэдүүлдэ хээ. Гол түлэб угжа хүхэдэг үхибүүд менингит үбшөөр үбшэлөө хаш. Тиимэһээ эхын һүүер тэнжэһэн үхибүүд ямаршье үбшэндэ дилдэхгүй байна гэжэ байдалнай харуулна.

Антонина ФАДЕЕВА,
манай корп.

ОЙН БАЯРАЙ БОЛЗОР ТОДОРХОЙЛОГДОО

Буряад Республикын 85 жэлэй ойдо зориулагдаһан баяр ёһололой хэмжээ ябуулганууд байгша оной сентябриин 5-7-ой үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ гэхэн шийдхэбэри абтаба. Энэ ойн баярые тэмдэглэхэ үдэрынь гаргагдахаа гадна, үнгэргэхэ гол хэмжээ ябуулгануудай түсэбынь баталагдаа. Бүхыдөө табяад шахуу хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ гэжэ шийдхэгдэнхэй.

Буряадай Президентын баталан абahan зарлигай ёһоор, республикын гүйсэдхэхы засагай зургаануудай мүнөөнэй ажал хэрэгүүдтэ республикын бюджеттэ түсэблэгдэһэн мүнгэ зөөрөөр эдэ хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхэ юм.

ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР - АВТОМОБИЛЬНУУД, 2010 ОНДО - ГЭР БАЙРА

Агуу Илалтын 63 жэлэй ойн баяртай да-шарамдуулжа үнгэргэгдэһэн баяр ёһололой хэмжээ ябуулганууд республикын бүхы аймагуудаар үнгэргэгдөө, эдэндэ Буряадай Правительствын гэшүүд болон аймагай захиргаануудай толгойлогшоноор хабаадаһан байна.

Буряад орондо ажаһуудаг дайнай 157 ветерануудта автомобилин түлхюурнүүд барюулагдаа, тиихэдэ дайнда хабаадаһан 472 хүн автомобилин орондо мүнгэнэй тэдхэмжэ абаха дуратай байһанаа мэдүүлээ. Буряадай Президент Вячеслав Наговицынай тэмдэглэһээр, республика руу байгша ондо манай гүрэнэй бусад субъектнүүдтэ орходоо олон автомобильнууд эльгэгдээ.

Республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министрствын хэблэлэй албанай мэдээсээр, Владимир Путин 2008 оной майн 6-да

«Инвалидууды социальна талаар дэмжэхэ зарим тэды хэмжээндэ тухай» гэхэн Россин Президентын Зарлига гар табяа. Энэ Зарлигай ёһоор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад болон инвалидууд, тэдэндэ адлидхагдаһан нюурнууд байгша оной дүүрэтэр хүнгэн автомобильнуудтай болохо ёһотой, үгы гэбэл, 100 мянган түхэригэй тэдхэмжэ абаха юм.

Россин Федерациин Президент Дмитрий Медведев байгша оной майн 7-до дайнай бүхы ветеранууды 2010 оной майн 1 хүртээр гэр байраар хангаха тухай Зарлига гар табиба. Тиигэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалта туйлаһан 65 жэлэй оёе тэмдэглэхэ үе болотор бүхы ветеранууд ажаһуудалынгаа эрхэ байдал хайжаруула, гэр байраар хангагдаха болобо гэшэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Залуушуулай ажабайдалһаа

ЗОНДО ЗОХИДООР ХАНДАЖА ҺУРГАХА

Энээн тухай психотерапевт, БИПКРО-гой доцент Т.Н.Сын-геева Улаан-Үдэдэ үнгэрһэн гурбан хоногой республиканска семинарта хэлээ. Хэмжээ ябуулга Буряад Республикын нуралсалай болон эрдэмэй министрствын залуушуулай политикын болон хүмүүжүүлгын талаар Хороон эмхидхэнэ байна.

Республиканска семинарта 17 аймагуудай, хотын нуралсалай газарнуудай, олонийтын эмхидхэнүүдэй, МВД-гэй, мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаа.

Хэмжээ ябуулгын мастер-классууды Хорооной мэргэжэлтэн Т.В.Парпаева, психотерапевт Т.Н.Сын-геева, үхибүүдэй болон гэр бүлын асуудалнуудаар ажал ябуулдаг Республиканска түбэй психолог С.Г.Хандирова үнгэргөө. Үхибүүдэй бэе бээе доромжолжо, баһажа байхагүйн тула иимэ

Авторай фото

хургалгын мастер-классууд үнгэргэгдөө. Хороото үгөөр үхибүүнэй сэдхэл дайража, баһажа байгаа наа, зарим ушарта суицид (бээе хорлолго) болодог тухай хэлэгдээ.

Баһуулжа хураһан үхибүүд томо болоходоо, элдэб аймшагтай үйлэ хэрэгүүдтэ дайрагдана. Энэ ушарые усадахын тула үхибүүдые бага балшар наһанһаань зондо хайн хандалгатай болгоох тухай семинар дээрэ хэлэгдээ.

МЕМОРИАДА ҮНГЭРӨӨ

Эрдэмэй бага академи болон Мангатаевай нэрэмжэтэ хургуули апрелин һүүл багаар мемориада үнгэргөө. Хэмжээ ябуулгада 50 гаран хотын хурагшад хабаадаа. Түрүүшын һуури 49-дэхи хургуулин хурагша Валентина Мантатова эзлээ. Хабаадагшадта гарай бэлэгүүд барюулагдаа. Залуушуулай политикын талаар Хороон Валентина Мантатовада сканер бэлэглээ.

Юлия Гыпылова - «Залуу гвардин» лидер

«Ниитэ нэгэн Россин Залуу гварди» гэжэ Буряадай регион хоорондын таһагай Бүхэроссин олонийтын эмхи 4-дэхи конференциеэ үнгэргөө. Хэмжээ ябуулгада олонийтын эмхидхэнүүднээ 21 делегат хабаадаа. Конференци дээрэ республиканска штабай шэнэ дарга томилогдоо. Тиин Юлия Гыпыловагай кандидатура зүбшэгдэбэ. Шалгалтын-ревизионно комисси шэнээр хунгадаа: С.П.Брыков, А.Е.Белоусов, Я.В.Буянтуев, Ю.В.Гыпылова, С.И.Соктоев тус комиссин бүридэлдэ оролоо.

Хари гүрэн, ондоо регион руу ябагшадтай тоо залуу хүрэгтэнэй дунда жэлэй 1800 гээд тоологдоно.

Энэ шийдхэгдээгүй асуудал мүнөө жэл гол шухала болохо тухай хэмжээ ябуулга дээрэ Залуушуулай политикын талаар Хорооной Түрүүлэгшэ Б.Х.Ангуров хэлээ.

Тус хорооной түлэбүүд үндэһэтэнэй-регион хоорондын шэнжэтэйгээр гүйсэдхэхэ гээд хэлэлтэй. Тиин аймагай залуушуулай таһаг бүхэн өөрын программаар ажаллаа ябуула. Жэшээлбэл, Хорин аймагта ехэ үргэнөөр залуу бүлэнүүды эдэбхижүүлгын талаар ажал ябуулагдаа. «Залуу гварди» 2014-до Сочида үнгэрхэ олимпиадада зориулжа, проект гүйсэдхэхэ зорилготой.

Янжама ЖАПОВА.

Соёлой һонинууд

«ДУУЛАЖАЛ ХОДО ЯБАЯЛ»

"Авиатор" гэхэн арадай хоор байгуулагдаһаар 40 жэл болобо. Аэропорт һурунай клубай түрүүшын уран хайханай хүтэлбэрилэгшэ М.Головин тэрэниие байгуулаһан юм.

Ганса энэ һурунай бэшэ, мүн баһа Сокол, Солдатский, Коминтерн, Исток һурунай ажаһуугшад дуунда ехэ дуратай. Тэдэнэй дундаһаа эгээл талаан бэлигтэйшүүлһынь хоорой коллективтэ ороно. "Авиатор" гэхэн соёлой байшангай директор А.Д.Потапцевагай ашаар энэ хоорой ехэ амжалтатай ябана. Энэ хоорой коллективые элдэб жэлнүүдтэ Б.А.Ким, И.И.Спиридонов, А.А.Воронов хүтэлбэрилөө. һүүдэй арбан нэгэн жэлэй туршада Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А.Р.Багеев энэ хоорые хүтэлбэрилнэ.

«Дуулажал ходо ябаял, дуун гээшэ ажаһуухадамшай туһалһа, хүсэ шадал үгэнэ. Тиимэһээ "Авиатор" үшөө олон удаан жэлнүүдтэ маанандые хайхан концерт наадануудаараа баясуулжа байг лэ», - гэжэ эдэ үдэрнүүдтэ дээрэ нэрлэгдэһэн һурун тосхонуудай ажаһуугшад, харагшад хэлэнэ.

"АЛТАРГАНА-2008": ЭРХИМУУД ШЭЛЭГДЭНЭ

Манай республикын аймаг бүхэндэ "Алтаргана" гэхэн уласхоорондын фестивальда бэлдэжэ байнхай. Аймагуудай захиргаануудай толгойлогшоноор хабарай тарилгын хүдэлмэринүүды хайшан гэжэ үнгэргэхэ гээшэбибди гэжэ бодохоо гадна, мүнөө жэлэй "Алтарганада" шалгарха аргаяа бэлдэжэ байнхай.

Республикын арадай уран бэлигэй түб энэ фестивальһаа уридшалан элдэб конкурсуудые үнгэргэжэ байнхай. Зарим номинацинуудаар эрхимүүд тодорюулагдаа. Жэшээлхэдэ, "Буряадай нэгэ үдэр" гэхэн аман зохиолой коллективүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн конкурсно шалгарһан Захаминай аймагай "Мэлэ" гэхэн аман зохиолой ансамблин гэшүүд "Алтаргана" гэхэн фестивальда хабаадаха эрхэдэ хүртэнхэй. Тиихэдэ арадай дуунай конкурсно хабаадагшад тодорхойлогдонхой. Тэдэ мүнөө уран бэлигээ нарижуулажа, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Вячеслав Баяндаевтай репетици хэнэ. Эдэ бүгэдэнһөө гадна, модельернүүд, "Дангина" гэхэн конкурсын хатад мастер-классууды гаража байнхай. Буряад поэзиин конкурсно хабаадаха уран шүлэгүүд, "Манай ажаһуудаг оршон" гэхэн конкурсно хабаадаха эрхим фото-хүдэлмэринүүд шэлэгдэжэ байнхай.

ДАХИНАА ЛАУРЕАТ БОЛОБО

"Акварель" гэхэн хүүгэдэй искусствын хургуулин хүүгэд болон эдиршүүлэй жэшээтэ хоор Бельгидэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын конкурсно хабаадаа. Бүмбэрсэг дэлхэйн олон гүрэнүүдые түлөөлһэн 92 коллективүүдэй дунда Буряад ороной хүүгэдэй хоор эрхимүүдэй тоодо нэрлэгдэбэ. Тэрэ конкурсын хүрэл медалаар шагнагдаа.

Талаан бэлигтэй багша, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ольга Заяшникова тэрэниие хүтэлбэрилнэ. Энэ хоорой коллектив олон шагналнуудта хүртэнхэй. Тэрэ тоодо Санкт-Петербургот хотоодо нэдондо жэлдэ конкурсно хабаадажа, нэгэдэхи шатын дипломоор болон алтан медалаар урмашуулагдаһан байна.

ХАРАГШАДАЙ АНХАРАЛ ТАТАНА

Гүрэнэй ород драмын театрай дэргэдэ театральна искусствын бага академи хүдэлжэ эхилһээр 13 сезон үнгэргэбэ.

Эдэ бүхы жэлнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын хургуулинуудай хурагшад энэ театр дуратайгаар ерээжэ харадаг юм. Тиихэдэ медицинаын колледжын оюутад иишэ дуратайгаар ябадаг. Хэрбээ ород драмын театрта бишыхан харагшад үльгэр хараха ехэ дуратай наань, харин залуушуул ород болон харин драматургийн зохиолнуудаар табигдаһан зүжэгүүды хараха дуратай юм.

БҮРЯАДАЙ КОМПОЗИТОРНУУД - ХҮҮГЭДТЭ

Республикын Үндэһэтэнэй номой санда нотын номуудтай танилсалгын хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэбэ.

Хори гаран жэлэй туршада Буряадай композиторнууд өөһэдынһөө хүсөөр нотын номууды гаргадаг байгаа. Соёлой министрствын хүсөөр хүгжэмэй хургуулинуудай хурагшадта, соёлой болон искусствын нуралсалай эмхи зургаануудай оюутадта хэрэгтэй О.И.Куницынай "Буряадай хүгжэмэй литература" гэхэн пособи хэблэгдээ, бусадшы номууд гаргагдана. Шэнэ номуудтай танилсалгын хэмжээ ябуулгые үндэһэтэнэй номой сангай искусствын талаар литературын таһагай ахамад библиограф Н.Н.Хадаханова хүгэлжэ үнгэргөө, эндэ Буряад ороной соёлой болон искусствын ажал ябуулагдаа, хүүгэдэй искусствын хургуулинуудай хурагшад, П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледжын, Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой академиин багшанар оюутад хабаадаа.

Надежда ГОНЧИКОВА,
манай корр.

РЕСПУБЛИКЫН ГЕРОНТОЛОГИЧЕСКА ТҮБ: ТАБАН ЖЭЛЭЙ ОЙ

Буряад ороной байгаали гайхамшагтай, үзэсхэлэн гоё газарнуудаар баян юм. Тэдэнэй нэгэнийнь Улаан-Үдэдэ ойрхоно оршодог Дээдэ-Онгостой болон. Сэбэр ариун агаартай наран туза соо намдуухан оршон байдалда оршодог республиканска геронтологическа түб байрланхай гэшэ.

-Тус түбэй нээгдэхээр оройдоол 5 жэл юугээшье мэдэнгүй байтар үнгэршэбэ, - гэжэ түбэй директор Николай Бальжини-маевич Сакяев хөөрөө бэлэй.

-Манай түб хадаа наһатай 50 хүнүүдые 18 хоногой туршада элүүржүүдэгбди. Сэбэр, уужам таһалгануудтай, өөрын банитай, столовой, телевизор хаража хууха гоё зал бии.

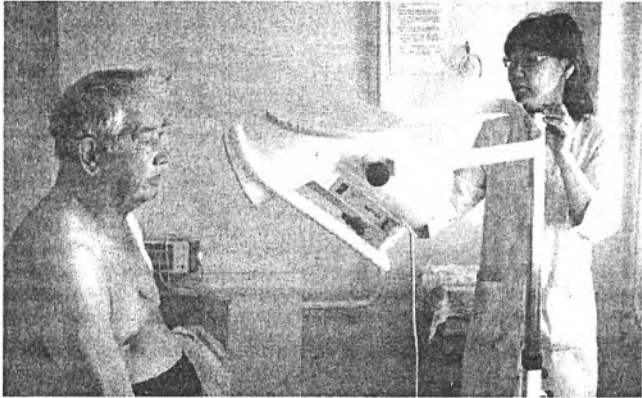
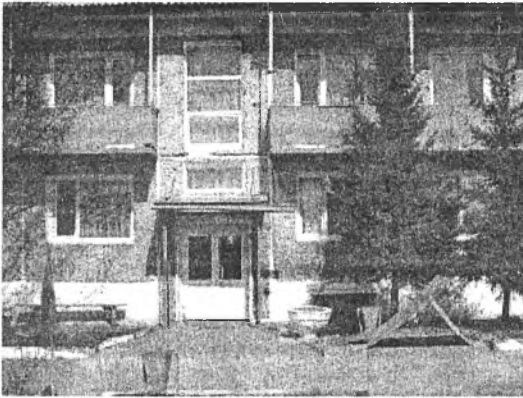
Мүн 2006 ондо Захаминай аймагта энэ түбэй филиал нээгдэжэ, 30 хүнүүдые аргахаар хараалагданхай. Тэндэ Захаминай болон Зэдэн аймагай наһатай зон эмшэлүүдэг. Захаминай түб Енгорбойн аршаантай хэлсээ баталжа, зундаа тэндэ хоёр халаанда эмшэд, ажалшадаа абаашажа, үбшэнтнөө аргалдаг гэшэ.

Республикынай бүхы аймагуудһаа хүн зон социальна таһаһаа путевко абажа, эмшэнһээ зууршалга бэшүүдэдэ ердэг. Түбэй шухала шэглэлын наһатай зоной бэеын элүүрые найжаруулга. Эндэ массаж, эмээр тарилга, физио-арга, үбһэ ногоогоор эмшэлгэ хэнэ. Мүнөө үе сагай онһон түхээрлэгэ хэрэгсэлүүдэ, шэнэ онол аргаар дээдэ шатын эмшэд хүн зоние аргална.

Тэрэ түбтэ социальна ажалшан ажаллана. Социальна ажалшанай үүргэ хадаа наһатай зоной тэдхэмжын, хүнгэлэлтэ болон бусад асуудалнуудаар тусхай албануудаар ябажа, хүнүүдэй захяа заабаринуудые дүүргэдэг. Тэрэниһээ гадна психолог хэшээнүүдые, тренингуудые үнгэрэгдэг. Мүнөө энэ хатуу үе сагта стресстэ болон элдэб ушарта ороһон зоние тусхай багахан бүлэгтэ хубаажа хэшээл үнгэрэгэнэ.

Эндэ амаржа байһан Ринчинова Эрдэнису, Даба Дондокович, Владимир Гурожанович гэхэн хүнүүдтэй танилсажа хөөрэддэхэмни ехэ гоё байна. «Элдэб витаминуудые уулгана, тарилга хэнэ, хүл гараа шаруулнабди, үбһэ ногоогоор эмшэлнэ, эдэе хоолын амтатой, үдэрэй 5-6 дахин хоолуулна, эмшэдэй хандаса хайн», - гээд амархан зон хэлэнэ.

Лубсан АБИДУЕВ.
Авторай фото-зурагууд.

Монгол гүрэнэй ниислэл хото Улаан-Баатарһаа ехэ баяртай мэдээсэл ерэжэ, Бурядайд олон хургуулинууд баярлажа байнабди. Ушар юун бэ гэхэдэ, Улаан-Баатарай Чингис хаанай нэрэмжэтэ «Их засаг» гэжэ дээдэ хургуулин дэргэдэ оршодог лицей-хургуули жэл бүхэндэ «Чингис хаан тухай юу мэдэнэбиб» гэжэ хургуулин үхибүүдэй дунда реферат, эссе болон уран найханай гар ажалай хүдэлмэринүүдэй Уласхоорондын конкурс-харалга болдог заншалтай юм.

Мүнөө жэл Бурядайд олон хургуулинууд хабаадажа, яһала амжалтануудые туйлаһан байна. Тэдэнэй дунда манайшые хургуулин олон үхибүүд хабаадажа, шадалаа туршалсаһан байна. Энэ ехэ ажалай дүнгүүд ерэжэ, эссегээр түрүүшын хуурида Түнхэнэй аймагай Аршаанай лицей-интернадайд хурагша Бадмаева Соёлма 1-дэхи хуурида гаража, дипломоор болон «Их Засаг» гэжэ алтан медальда хүртэһэн байна. 2-дохи хуурида манай 10-дахы классай хурагша Дашацыренова Лыгжима «Селенгинское уложение как составная часть

«ИХ ЗАСАГАЙ» ШАГНАЛНУУДА ХҮРТӨӨ

монгольской правовой системы» гэжэ темээр бэшэһэн байна. Научна хүтэлбэрилэгшэнь түүхын эрдэмэй кандидат, түүхын багша Дарима Сыренова Санжиева. 3-дахы хуурида 56-дахы хургуулин хурагша Варфоломеева Вика гаража, баһал «Их Засаг» гэхэн алтан медальда хүртөө. Творческо ажалнуудаар 1-дэхи хуурида манай соёлой 8-дахы хургуулин Дуринов Юра 1-дэхи хуурида гаража,

диплом болон «Алдарын ад» гэжэ медальда хүртөө.

2-дохи, 3-дахы хууринуудта Савельева Тания, Пуховских Алёна гэгшэд хубаажа, өөрынгөө 7-дохи дунда хургуули суурхуулба. Сулова Лариса Николаевна 7-дохи хургуулин багша эдэхитэй байһанайн түлөө дипломдо хүртөө.

Жалсан САНЖИЕВ.
РБНЛИ №1.

Хүүгэдтэ - нааданхайнууд

Энэ жэл Гэр бүлын жэл гээд Росси дотор тэмдэглэгдэнэ. Манай республика дотор энэ жэлдэ зориулагдан, олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэрэгдэнэ.

«Василёк» гэжэ хүүгэдэй сэсэрилгтэ жэлэй туршада дүрбэн хэмжээ ябуулганууд болохо. Энэ хэмжээ ябуулгануудтань айлаар үншэн үхибүүд ерэхэ

юм. Үнгэрэгшэ долоон хоногой туршада болоһон хэмжээ ябуулгада хүүгэдэй сэсэрил руу «Малышок» гэжэ нэртэй үншэн хүүгэдэй байшанай үхибүүд ерэхэ. Тэдэ хүүгэдтэ нааданхайнууд, хубсаһан бэлэг болгон барюулагдаа.

Хүүгэдэй сэсэрилгтэ хүтэлбэрилэгшэ Маргарита Кирилловна Бальхаевагай хэлэхээр,

ерээдүйдэ үшөө гурбан хэмжээ ябуулганууд үнгэрхэ. Энэ хэмжээ ябуулгада Арадай Хуралай депутат С.В.Калмыков автобусой талаар туһалаа. Хүүгэд хамтын концерт үнгэргөө. Тэрэнэй удаа хамтадаа сай уужа, амтатай торт,пирожно эдибэ.

Янжама ЖАПОВА.

Марта Цыреновна Зориктуева хадаа үргэн Буряад орон соогоо тон мэдээжэ артистнуудай нэгэн юм. Бүри бага наһанһаа хойшо артист болохоо хүсэдэг лэн. Хоца Намсаревай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрта 17 наһатай гүлмэр залуу басаган анха түрүүшынхидэ хүдэлхөө ерэхэн. Тэрэ гэхэн саһаа хойшо мүнөө болотороо түрэл театртаа хүдэлжэ, олон тоото харагшадаа баярлуулжа ябадаг. Дүшөөд гаран жэл соо 200 гаран рольнуудые ород болон буряад хэлэн дээрэ нааһан алдартай. Олон харагшадайнгаа зүрхэ сэдхэлдэ нааһан рольнуудайнгаа дүрэ

ҮНДЭР НЭРЭ ЗЭРГЭДЭ ХҮРТЭБЭ

нүүдые тон шадамараар гаргажа шадаһан юм. Вишневскийн «Оптимистическая трагедия», Айтматовай «Тополек мой в красной косынке», Бондаревый «Берег», Арбузовый «Мой бедный Марат», Ойдобой «Далан худалша», Цыденжаповый «Дуранай харгы», Пурбуевый «Толдойн хүбүүн Болдой», Вампиловый «Прощание в июне» болон бусад олон жүжгүүдтэ дура татама рольнуудые нааһан байна.

Зүжэгһөө гадна Марта Цыреновна табан кинодо наадаа: «Пропаша свидетеля», «Инспектор тайги», «Нет чужой земли», «Сон в начале тумана» Свердловскийн киностудияда, «Три солнца» Мосфильм, «Три дня Монголии» Монголкино.

Уласхоорондын монгол туургата арадуудай театральна фестивалда, регионууд хоорондын «Сибирский транзит» фести-

вальда ехэ эдэхитэ оролсон бэлэй.

Мэргэжэлтэ театрай искусствода аша габыятай байһанайнгаа түлөө «Бурядайд АССР-эй габыата артист» (1974), «Бурядайд АССР-эй арадай артист» (1976), «Россин Федерацийн габыата артист» (1976) болон СССР-эй, Россин Федерацийн, Буряад Республикын олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай.

Хабарай дулаахан үдэрнүүдтэ Марта Цыреновнагай «Россин Федерацийн арадай артист» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэндэнь баясан, үшөө саашадаа олон тоото харагшадаа һонин һонин рольнуудаараа баярлуулжа, утаһан шэнги уга наһатай, мүнгэн шэнги мүнхэ ябагты!

Лубсан АБИДУЕВ.
Авторай фото-зураг.

Буряад драмын академическэ театрта

ВАЛЕРИЙ ПИНТАЕВАЙ УРИЛГААР

Байгша оной май нарын 10-һаа 14 болотор Хоца Намсаревый нэрэмжэтэ Буряад драмын гүрэнэй академическэ театрай бүлэг артистнар Эрхүү можын ород багахан хотонуудаар ород зүжэгүүдые харуулангаа, түрэл театртаа танилсуулха гэхэн бодолготой театрай дарга, Россин Федерацийн габыата артист Д.Сультимовый үүсхэлээр, Байкальск хотын мэр Валерий Пинтаевый урилгаар ерээдүйн харагшадатаа танилсаха гэхэн зорилготойгоор амжалтатай ябаад, нютагаа бусаба.

Валерий Пинтаев Кабанский аймагай Корсаково хуурида түрэхэн юм. Эрхүүгэй технологическа университет дүүргэжэ, Байкальскын целлюлозосаарһанай комбинатта 20 жэлэй туршада ажаллаһан юм. Хүүлээрнь «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай типографийн даргаар хүдэлхэн гэшэ. Валерий Иванович Бурядайд гүрэнэй Буряад драмын академическэ театртай үнинэй холбоотой байһан. Байкальскаа саашаа Слюдянка, Шелехов, Ангарск хотонуудай үндэр томо Соёлой ордонуудта зүжэгүүдэ табяа. Зургаан зүжэг, дүрбэн онтохон, тэдэнэй тоодо Геннадий Башкуевый «Один воздушный поцелуй» зүжэгтэ 5 артистнар наадаба: Россин Федерацийн габыата артист Д.Д.Бочиктоев, Цырен-Доржо Базарович Цырендоржиев, Буряад Республикын арадай

артист Туяна Бальжанова, Буряад Республикын габыата артистнар Суранзан Жаргалова, Бэликто Дамбаев, харин «Али баба «40 разбойников и один учёный попугай» гэжэн зүжэгтэ бүхы залуу артистнар хабаадаа, бултадаа нэртэй солотой, габыата зүжэгшэд; Баярт Эндонов, Баир Дондоков, Сэнгэ Ломбоев, Жажан болон Болот Динганорбоевтон, Дарима Цыденова, Надежда. Мунконова, Бадарма Аюшсева, Баир Бадмаев, Саян Аюшсев, Дарима Гилькова. Зорикто Ригчинов, Ирина Сам-буевна Очирова ба театрай директорэй орлогшо Маргарита Максимовна Цыренова ябалсаба.

«Ангарск хото оло мянган зонтой, гоё үндэр томо байшан гэрнүүдтэй, дайнай хүүлээр баригдажа эхилхэн, шэнэ үеын архитектурна хото байна. Эндэ Анна Григорьевна Булатова үндэхэтэнэй соёлой түрүүлэгшэ, буряадуудай диаспорын хүтэлбэрилэгшэ бидэниие хүлээн абаа. Хүн зон залаар дүүрэн, олон зоной магтаалда хүртэжэ, сэдхэлнай уужам, дэлгэр баян, ямар найхан зүжэгүүд гэшэб гэжэ хэлсүүлээбди. Энэ гастроль анха түрүүшынхидэ Эрхүү можын жэжэхэн хотонуудаар ябаба», - гээд Россин Федерацийн габыата артист Цырендоржо Базарович Цырендоржиев гастроль тухайгаа хөөрөбэ.

Лубсан АБИДУЕВ.

**АГУУЕХЭ ИЛАЛТА ШЭРЭЭЛСЭГШӨДТЭ
АЛДАР СОЛО, АЛДАР СОЛО!**

Улаан-Үдэ хотымнай Советүүдэй талмай дээрэ, мүн Балтахиновой талмай дээрэ оршодог танкын дэргэдэхи мемориалай хажууда Агууехэ Илалтын 63 жэлэй ойн баярта зориулагданаан байндэр хүр жабхалантайгаар үнгэргэгдэжэ, хүн зон олоороо суглархан, ажалай болон дайнай хабаадагшадые хани халуунаар амаршалхан байна. Республикымнай Президент В.В.Наговицын, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М.Гершевич, хотымнай мэр Г.А.Айдаев, Буряад Республикаар ахамад федеральна инспектор Б.В.Данилов болон бусад нүхэд халуун амаршага Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалта асархан эрэлхэг сэрэгшэдтэ - олон тоото орден, медальнуудаараа сээжээшэмэглээн, сагаан толгойтой болоһон, дайшалхы габьяа гаргаһан ветерануудта хүргөө.

Эхэ ороноо хамгаалхаа дайнда мордохон 120 мянган сэрэгшэдтэ, түрэл Буряадаа суурхуулхан Советскэ Союзай 43 Геройнуудта алдар соло, алдар соло!

Дайгаа даража, даагаа хүүдээн дайнай ветеранууд республикын, аймагуудай бэрхэ ударидагша ябаһан Ц.Ж.Жалсанов, журналистикын ветеран Б.Б.Дашиев, түрэл республикымнай түрүү хүнүүд - Советскэ Союзай Герой Г.Н.Москалев, П.Н.Майоров, Г.С.Прасолов, П.Д.Арабакова, Г.И.Москвитин, П.С.Брянская болон бусад гайхамшагта энэ найндэрье уггажа байһандаа баяртай байгаа нэн.

Буряад ороноймнай гэр бүлэ бүхэйнөө үхэлтэ дайнда эрэлхэг баагаршалга гаргажа, түрэл нютаг ороноо хамгаалан, олон сэрэгшэд ами наһаяа үгөө, тоонто нютагаа бусаагүй. Яруунын аймагай Эгэтэ нютагнаа олон хүнүүд, мүн нүхэрэйм үбгэ эсэгэ Олзон Орбодоев, түрэлэйнь Андай Албашеев, хадам эсэгэ Ойдоб Жамьянов дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадаа. 1945 ондо Илалты дүтэлүүлээд, Андай Албашеевич Албашеев Эхэ оронойнгоо түлөө ами наһаа үгэһэн байна. Тэрэ тоодо манай Хэжэнгын аймаг наа дайнда мордохон олон хүбүүд баатарай үхэлээр наһа бараа. Эдир залуу, эрхэ бэрхэ хүбүүд баруун фронт мордоо бшүү. Энэ дуунда манай эсэгын эгшэ, тэрэ үеын эдэбхитэй комсомол басаган ябаһан Санжид Будаевна Дымбрылова дуратай нэн:

*Байсын шулуун хүндэ юм,
хүндэшье хадаа
Байгал далайн долгидго
Хүндэшье бэшээр мухаряал
гаа.*

*Баабайн хүбүүн эрхэ юм,
эрхэшье хадаа
Баруун фронтын албанда
Эрхэ бэшээр мордоол ггаа...*

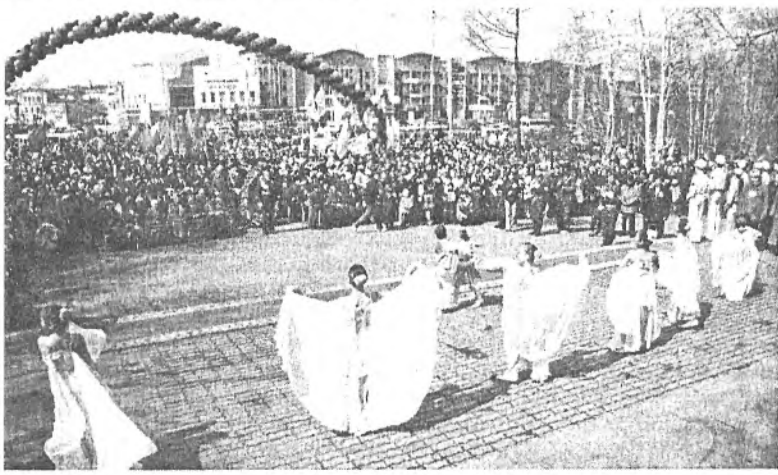
Санжид хээтэймнай ара талын ажалшадтай хамта «Бүхы юумэ фронтдо, бүхы юумэ Илалтада!» гэһэн уряа доро унаһан малгайгаа абангүй, мал ажахыда хүдэлжэ, ушхайтынхидтаяа хамта «Комсомол Ушхайты» гэһэн танк барилгада бүхы алта мүнгээ, мүнгэн зүүдхэнүүдээ, мүн тэрэ тоодо угаймнай гол бэлэг болохо, хори буряадуудай Сагаан хаанда ошохо үедэ үгтэһэн, I Петр хаанай бэлэглээн тамхинай мүнгэн амһарта (анхан адис хэдэг байгаа) дамжуулан габьяатай юм. Хархис фашистуудай наһарнаа, үхэлтэ дайһаа Санжид Будаевнагай аханарын - хорёод хүрөөгүй Бэлигтэ, Дэмбэрэл абганарнай бусаагүй нэн. Нэгэнинь Подольск шадар, нүгөөдэнь Белоруссида наһа бараа.

Бэлигтэ эхирни нэрыень нэрлүүнэ. Хэдэн жэлэй урда Итали гастрольдо Европоор автобусоор ошоходоо, эдэ газарнуудта мургөө, хүн сэржэм үргөө, доро дохин Вика басагантаяа ёһолоо нэмди.

«Хэншье, юуншье мартагдаха ёһогүй» гэжэ хэлэхэмнай, тон зүб. Дайнай эрэлхэг сэрэгшэд, ара талын ажалшад хамтын хүсөөр Агууехэ Илалта бидэндэ асараа гэжэ залуу үетэндэ ойлгуулаха ёһотойбди.

Германида аяншалхадаа, Бухенвальдын концлагерьнуудые харахадаа, хээээдэшье үхэлтэ даие үри хүүгэднай, аша зээнэрнай бү үзэһэй гэжэ булта сэдхээ нэмди. Үсөөхөн үлэһэн, Илалта шэрээлсэһэн ажалай болон дайнай ветерануудта халуун анхарал, туһаламжа үдэр бүри, ганса Илалтын үдэр бэшэ, хүргэжэ ябахамнай болтогой!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Агууехэ Илалтын найндэрэй үедэ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

«Алтарганы» угтуулан

АГУУ
ҺАҮНДЭРЭЙ
ҮЗЭГДЭЛНҮҮД

АЛТАРГАНЫН МАГТААЛ

«Ара газарта урган һалбардаг
Аса бүхэтэй алтаргана лэ».
Арад түмэнэй магтан дууладаг
Аятай найхан уян ургамал лэ.
Булган захата Буряад оромнай
Буянта хэшэгээ дэлгэн байнал,
Байгал, Саяантай баян

дайдамнай
Баяр, зугаатай шарай
харуулнал.
Ага, Хэжэнгээрш, Алайр,
Монголдош
Алтарганын суурхан

мүнхэртэр
Аба, эжынэр урда холоһоо
Анхараа юм даа энэ хүрэтэр...
Буряад оромнайш дэлгэр

гуримаар
Урьяд айлашадаа угтан

баясанал,
Ниислэл хотын харуул

гудамжаар
Ниитын дуунууд аялга
нэгэдэнэл.

Улаан-Үдын урихан шарайһаа
Дулаахан элшээр нюдэд

һаргана,
Зунаймнай наадан -

«Алтарганаһаа»
Зонойшье сэдхэл тэнинн

жаргана...
Арад бүгэдын бэлиг

абьяастай,
«Алтаргана» ехэ һайндэртэ
Ара Монголой түрэл угсаатан

Ами нэгэдэн, эбээ бүхэлхэнь.
Түрэл арадайм түшэг абанан
Түмэн жэлнүүдэй түүхэ

домогтой,
Ази түбидөө амжан ябаһан
Аза талаантай арад гэшэбди.

Ажалша, дууша, наада
зугаатай
Арад байһанаа хамта

гэршэлэн,
Аша габьяатай, агуу
һайшаалтай

«Алтарганын» магтаал татая!

«АЛТАРГАНЫН» БАЯР
(Дуун)

Үргэн баян Буряаднай
Үлзы найхан Үдэдоо
Урин налгай сэдхэлээр
Угтан байнал, Амар мэндээ!

Дабталга:
Ази түбин арад зоной
Аажам тэнюун заншалаар
Айдар залуу нүхэдтгээ
Алда хадагаар золголсоё!

Сэнхир номин Байгалнай
Сэбэр долгёор сүршэнэл,
Сагаан мүнгэн Саяамнай
Сахюур дэнзэ һануулнал.

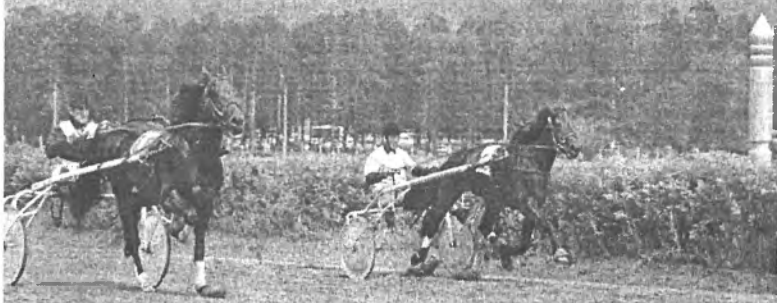
Дабталга.

Түмэн жэлдэш шэргээгүй
Түүхын далай - шэмэгнай,
Түби дэлхэйдэ мэдээжэ
Түүрэн байхаар габьяамнай.

Дабталга:
Ази түбин арад зоной
Аажам тэнюун заншалаар
Айдар залуу нүхэдтгээ
Алда хадагаар золголсоё!

Арслан ЖАМБАЛОН, РСФСР-
эй соёлой габьяата
хүдэлмэриилэгшэ,
Буряад Республикын
арадай поэт,
Шэтын областин
хүндэтэ эрхэтэн.

Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

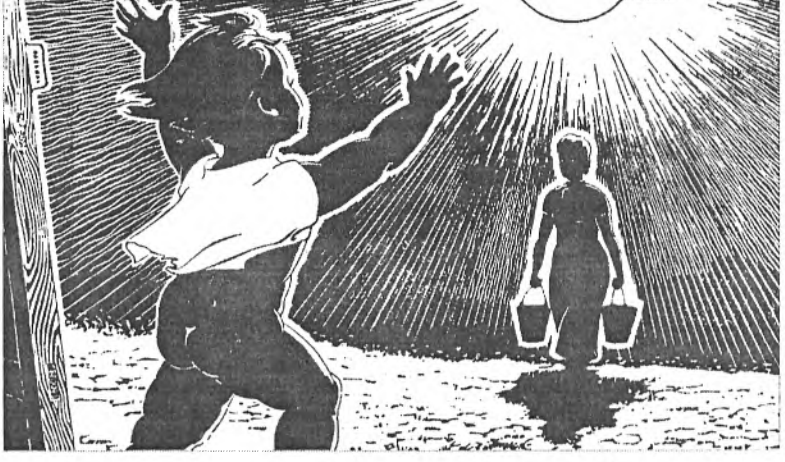

«САХЮУСАТА ЮРТЭМСЭЭ УШАРААЛБИ ЭНДЭ...»

Улаан-Үдэдэ 2001 ондо Баир ДУГАРОВ тухай ном гаргаһан байна. Тиихэдэ поэдэй олон шүлэгүүдые оршуулаһан байгаа, теэд булта оршуулагдаһан шүлэгүүдээ ном соо оруулжа шадаагүйб.

Буряадаймнай элитэ поэт, эрдэмтэн болохо Баир ДУГАРОВАЙ зохёохы ажал, тон өөрын маяг шадабари, оюун бэлиг болон гэрэнэй яжа гүн гүнзэги захатануудые бүтээжэ шададаг байһан тухайн эндэ хэлэгдэнэ.

Баир ДУГАРОВАЙ шүлэгүүд Мэри ХАМГУШКЕЕВАГАЙ оршуулгаар танай анхаралда.

САГ ЗУУРА МҮНДЭЛЭН ҮЛХӨӨ БОДОЛНУУД...

I. БОДИ ГҮРӨӨНЭД
 Үлхөө эртэ үглөөгүүр
 Ханхинаа будильнигни
 яаралтай.
 Хорбоо энэ юртэмсэ
 Хоёр боложо,
 Харин халахаа байһан шэнги.
 ...
 Бага байхадаа һанадаг байгаа,
 Бархиржа уйлаха эрэ хүндэ
 аягүй.
 Наһажаал мүнөө болоходоо,
 Нулимсаяа барихамни
 Баһал хэсүү болоо.
 ...
 Хүндэ хүнхинөөнһөө
 Харин досоомни бүгшэм
 болоо:
 Хиросима һанагдаа,
 Хото дээгүүр
 Хүүен самолёдой
 ниидэшэхэдэ.
 ...
 Галай торгон утаһад
 Газаа столбнуудта татагдаба.
 Түмэр гэнжын саанаһаа һара
 Түрмэдэ хаагдаһандал,
 Тала дайда, дэлхэйе
 гунигтайгаар шэртэнэ.
 ...
 һая түрэнэн үхибүүн
 һанаа алдаба хүндөөр,
 һугшан байжа уйлаба.
 Унтажа хэбтэнэн хүбүүхэн,
 юрэдөө,
 Урдахи һанаһаа хараба гү,
 зүүдэндээ?
 ...
 Хилгана хэбтэнэ доохонуур,
 Хара шулуун дээхэнүүр,
 Хэды зуун жэлнүүдэй уняар
 шэнги.
 Удаан иишэ тишшээ
 ябууншанаб,
 Уни һандарагдаһан
 ордонуудаар.
 ...
 Гүргэлыш
 Гүүхын түмэн жэлнүүдтэ
 мүрөө орхихоо.
 Кайшан гээд минута
 үнгэрнэб,
 Харин тиигээд жэл үнгэрхэ,
 Энэ ажабайдал, энэ һанан
 шэнги үнгэрхэ.
 ...
 Хэн минии үбшэнэй
 шалтаг мэдэхэб
 Харанхы хүни?
 Үдэр бүри
 Үбшэлжэ шархатаһан
 зүрхэнһөөм
 Улаан нараң маңдана.
 ...
 Оо, боди гүрөөһэдни,
 Одоол минии нюуса гуниглаал!
 һайн гү таңдамни намтай
 һайхан нарата тала гүбээ
 һарьдагуудтай минии Азида?

2. СЭСЭРДЭНЭН
 Хэншьеб намһаа һураа,
 Хэды дэльбэтэйб сэсэг?
 Хэн мэдэбэ гэжэ хэлээб:
 «Һайшаагдаһан шамда сэсэгэй
 һайхан дэльбыеншье
 тоолоогүй байхада яалай».
 ...
 Арбан зургаадахи
 жаранайнгаа
 Атар тарган гахай жэлдэ -
 Саран хүхынгөө донгодоо
 шагнангаа,
 Сагаан далиингаа анхилаа
 амисхалангаа,
 Сахюусата юртэмсээ
 ушараалби эндэ.
 ...
 Хэзээдэшье
 Хэлэхэб: «Шүлэг мүндэлөөгүйл
 намһаамни.
 Хэзээдэшье... хэлэхэб,
 Хэһэн, бүтээһэн шүлэгүүдни -
 Хэһээб?... Хадаһаа,
 талаһаамни!»
 ...
 Дурагай поэдүүдэйнгээ
 Түрэнэн үдэрые
 Шүлэгүүдыеһе уншажа
 үнгэргэдэгби.
 Сэдьхэл соомни гэгээн
 һаруул,
 Сэдьхэл соомни хүлгөөтэй.
 ...
 Халагни,
 һананагүйб зүүдэндээ
 зохёоһон
 һайхан шүлэгүүдээ.
 һэрхэдэм, аятайгаар
 анхилна.
 Харин сэсэгын олодоногүйл.
 ...
 Алтан утаһан зүрхэн соогуур
 гарана,
 Аятайгаар үнгэрһэн ерээдүй
 сагуудые
 Ниилүүлэн,
 Набһаһадые үндэхэтэйн
 Ниилүүлэн алтан утаһан.
 ...
 Урагшаа тэгүүлһэн
 эрмэлзэлээр
 Урбуулха дэлхэйе һанаатай
 Уһанай долгин эрьеэ нэшэнэ.
 Уһанай сэсэрдэһээр
 Уран шүлэгүүд түрэнэ.
 ...
3. ДЭЛБЭ
 Дуранайнгаа ута бэшэ түүхые
 Дурдан, һанан, удаан
 гунигланаб.
 Хризантемэ сэсэгэй гэртээ
 асараад,
 Хайшаншье гэхээ
 Харин мэдэнэгүйб.
 ...
 Энэ һайхан дэлхэй -
 Элдэб гүхэлтэй сэсэг мүн.
 Эмэгтэй алишье дүүхэй -
 Эрид сагаахан дэльбэ мүн,
 Энхэрэл нигүүслэлэй адис
 мүн.

Үдэр соо би хүлэгээб
 Уни хүлэгдэһэн шамһаа
 телеграмма.
 Хиидэнэ, хиидэнэ халхиңда
 Хүлгөөтэй шара хууданан,
 Удаан сонхodom эрьелдэнэ.
 ...
 Сэлмэг шарайдаа
 Саһахануудые хайлуулһаар,
 Сайханаар орожо ерээш
 минии һананда.
 Тэнгэриһээ газарта бууһандал,
 Тэрэ хүни.
 ...
 Хаанаб даа, би шагнаа һэм,
 Хонгёохон хоолой шамдам
 адли.
 Харьялһан горход иигээд лэ,
 Хөөрлэдэжэ байгаа үдэшин
 хон-жэнтэй,
 Холын тэрэ бага һанандам.
 ...
 Урихан шарайеш шэртэн,
 Урматай шамдаа шүтэн,
 Уран шүлэгүүдээ зориулааб.
 Сайхан энэ бодолоо
 Сагаан саарһанда үлээхөө
 этигэжэ яданаб.
 ...
4. ШУБУУД
 Уһан дуһана кранһаа
 Угаа, утаа, угаа.
 Хэды дахин дабтан,
 Хоохон гэр соо
 Хэнэшьеб минии үдэрнүүдые
 тоолоһондол.
 ...
 Түрэл минии хүнүүдэй
 Түби дэлхэйтээ хаясаһада,
 Түргэн ойгожо абанаб
 Махабад бөөдээ, нюуртаа
 Мүнхэ сагай хүйтэн амисхал.
 ...
 Наһатай адуушанай
 Нарата дэлхэйтээ
 хахасаһада,
 Аша басагандань хэлэбэ:
 «Агнаһаа ошоо хүгшэн
 абашни,
 Харин һадаа ерэхгүй».
 ...
 Баяртай
 Багашуул сэсэрлигтээ
 хахасана.
 Баһа урдань һургуули,
 Барагдашагүй
 Бүхы һанан.
 ...
 Үйлсөөр ябанад
 Үтэлжэ, һанажаал болоһон
 аба эжым.
 Хойноһоонь хараад,
 Хайрлааб.
 Хоолойдом бүглэрөө
 нулимсамни.

Хөөрсэгэнэн ниидэнэ шубууд
 Хото дээгүүр.
 Халин, элин.
 Харагдаад сонхodom үгы
 болошно,
 Хэнэшьеб һананда.
 ...
 Эжы,
 Эдээхэн жааханайтнай
 орбөлнууд өөдэ
 Эсэстэнь туласа гарая
 мүнөөдэр.
 Эрбелдэжэ магад сагыше
 һөөргөө?!
 Эжы...
 ...
 һайхан һанаатай элдэб
 эхэнэрнүүд
 һайсахан эжыем һануулдаг.
 Онсолбол,
 Одоол нэгэ бага гунигтайгаар,
 Ондоохоноор, уринаар
 мийһэрһэн.
 ...
5. НОГООН
 Тунгаса ногоон дээрэ
 хэбтэнэб,
 Тэнгэри шэртэнэб,
 Тэнгэри
 Ногоон дээрэ
 Ногоон.
 ...
 һүниин тэг дунда
 һэрюулбэ намай
 Телефонной наяраан.
 Тэрэнэй шагнаһадам дууддаба,
 һаршаганаан, һүниин
 бороогой шааяан.
 ...
 Ангуушань олзотой бусаа
 Аятай хада, ой майлаар
 Аадар бороо адһараа.
 Боди гүрөөһээ үгылэн,
 Байгааи уйлаа.
 ...
 Эндэ жаргал бии -
 Энэ юртэмсын хаһада һуужа,
 Үглөө бүри һэрхэдээ,
 Үнэрдэн бодохош,
 Үнгэтэ ногоонной анхилаа.
 ...
 Газарай хүүеэн, наяраан,
 Гансата сэдьхэдэм
 Гайтайгаар шэнгээ.
 Хон-жэн. Аалин намдуу байдал
 Хэзээдэшье олохоо
 болинхойб.
 ...
6. СЭНХИРЛЭЛ
 Аалин нэгэ жэгдээр
 Аглаг зүрхэмни сохилно.
 Аля шамайгаа заахашье
 Амарыш гэжэ гуйнаб.
 Аалин нэгэ жэгдээр...

Гурбадахи үдэрөө
 Гоё сэсэгүүдээ уһалнагүйб,
 Гэрэлтэй, тооһотой сонходоо.
 Анхаралгүйгөөр хандана хаб
 иигэжэ,
 Амин бөөдээ.
 ...
 һаруул сэдьхэдээ
 һэшхэлгүй байһандал,
 Харанхы подьезд соо
 Хартайгаар юумэнэй
 һаршаганаһада залд гээб.
 Хүлэймни хоорондуур
 мийсгэй гүйжэ гараба.
 ...
 Үтэлһэн хүгшөөдэйдэ
 Үйлсэдэ туһалааб.
 Үдэр соо
 Хэһэн үйлэдөө
 Хэмгүй баяртай ябааб.
 ...
 һанал сэдьхэдэм
 һэрээ гуниг,
 Хаанаһаа юм, өөрөө
 мэдэнэгүйб.
 Сэнхирлэл. Июнь һарын
 үдэрэй тэн.
 Сэдьхэдэм гуниг.
 ...
 Наранда шарагдаһан
 Наруули газарта
 Ганса морин
 Гансаараа бэлшэнэ.
 Нэгэ һайн танил мэтэ бэе
 бээ харалсабади.
 ...
 Үхибүүн бага һанандаа
 Үүлэн соогуур ниидэгшэ
 дирижаблигни
 Үмхэн газараа унашаба.
 Үлгэн дэлхэйн забһар руу
 Үрбхилүүлэн һанан ошоно.
 ...
 Үлээһэн халхин руу
 хаягдаһан
 Үгэнүүдни
 Үтэр һөөргөө намдаа ерээ
 жэлнүүдэй ошоходо.
 Төөриһэн үхибүүдтэл тэдэнээ
 Тэбэрин абааб.
 ...
 Худаг -
 Хаража урамдаба
 Холын гүн соо одод ялалзана.
 Харин гэгээрһэн нулимсын
 дуһалнууд
 Худагай оёорто.
 ...
 Би магазинай витринэ руу
 шагаабаб,
 Бээ Садово кольцогой
 Баһал гэрэл руу хараһандал.
 Бүмбэрсэг дэлхэй өөрынгөө
 нюурые
 Бэдэрнэ хэбэртэй.
 ...
 Нэгэтэ
 Наратай элһэтэй эрье дээрэ
 Үргэн далайн хүүеэн доро,
 Үндэр пальмануудай
 һүүдэртэ һэрхээ бодооб.

Аглаг үндэр хадата Ахын аймагай Хужар нууриндахи С.Г. Дугаровай нэрэмжэтэ Бүрэнголой юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулида буряад уран зохиолой нэгэдэл бии. Энэ нэгэдэлые буряад хэлэ бэшэгэй багша Данута Андреевна Самбаева хүтэлбэрилдэг. Нэгэдэлэй эрхим гэшүүдэй шүлэгүүдые олоной һонорто толилхонмай.

Анжелика ДОРЖИЕВА
11-дэхи класс

ХОНГООДОР
 Үлгэн энэ дэлхэйдээрэ
 Үлөө мүнхэдөө Хонгоодор
 Алайр, Түнхэн, Захаамин,
 Арюун найхан Ахада.

Азийн сээжые дабажа,
 Аюул зоболондо
 дайрагдажа,
 Аялга найхан дуугаа
 Арюун шаран доро татажа,
 Зуун жэлнүүд соогуур
 бажа ябаха гээшнэ
 гайхалтай юм.

Мүнхэ тэнгэрийн мүшэдэй ялараанда,
 Мүнгэн харын толон доро
 Мүндэлжэ энэ дэлхэй дээрэ
 Мүнхэ түрэнэн Хонгоодор!

Үлгэр, домог, түүхээс
 Уеын үедэ дамжуулая,
 Угаа уһанда хаянгүй,
 Уг унгиин ута заяа эдлэебди!

Ёно ЗАНШАЛ
 Угаа уһанда хаянгүй,
 Уг гарбалаа мэдэжэ,
 Эхэ эсэргингээ хургаалые
 Эрьеолжэ ябаха хэрэгтэй.

Байгал далайнгаа уһые
 Бузарлуулангүй ябаял,
 Буряад найхан хэлээ
 Булта дээшэнэ үргээл.

Буурал сагаан үбгэд, хүгшэдтөө
 Бодоод мэндээ хэлээл,
 Буряадайнгаа ёно заншалые
 Зула шэнги бадарааял.

ЭЖЫДЭЭ
 Хүйтэн үнгэржэ,
 Хүхиюн хабарай айлшалжа байхада,
 Хүхы шубуунай донгодохо үедэ,
 Хүбшэ тайгын ногооржо байхада,
 Хүрһэтэ алтан дэлхэй дээрэ
 Намайгаа түрөө һэн эжымни.
 Эжымни, намдаа хайратайш,
 Эжымни, урихан зантайш,
 Эжымни зүрхэндэмни, һанаандамни -
 Жаргалтайб эжынгээ хажууда.

Будалая ДАНЦАРАНОВА,
10-дахи класс

БҮРЭН-ГОЛ
 Олон хада ууланууд
 Ашаг-Дуранда,
 Олон халаанууд
 Хара-Голдо,
 Буга хандагайн марса
 Байсын үбэртэ,
 Булган халоунай байра
 Булагай хужарта,
 Хара баабгайн эшээн
 Жаргангада,
 Ойн гахайн нобшо
 Шулуутада,
 Хадын горход халин шууяса
 мушхараад ороно,
 Хангайн аялга шааяна
 Бүрэн-Голдо.

НЮТАГ
 Тэнюун тоонто нютагни
 Тэгшэ үргэн талатай.
 Табан хушуун адуу мал
 Талмай үргэн бэлшээритэй -
 Түрэл нютаг Бүрэн-Гол.

Хуушанай һонин түүхэтэй,
 Хангайн ехэ тахилтай,
 Хээрын буян шэнгээһэн,
 Хэишэг дүүрэн удхалан
 Хүдөө нютаг Бүрэн - Гол.

ТҮРЭЛ НЮТАГАА МАРТАХАГҮЙБ
 Тэнгэрийн хаяа эдэб үнгөөр
 Миралаг, долгин холонгодо,
 Хадын хяра дээгүүр
 Наранай элшэ харгаана.
 Аяар дээрэ хүбэн сагаан
 Үүлэд тамаралдана,
 Сэлмэг агаарай үнэр
 Амилхада аятай гоё.
 Үнгэ бүрийн сэсэгүүд
 Хүдөө талые шэмэглэнэ,
 Үнгэ бүрийн шубууд
 Хүгжэм дуугаа дуулана.
 Хамаг дэлхэйн амитад
 Газар дээгүүр гүйдэнэ,
 Үнэтэй сэгитэй нютагни
 Гоё, һаруул, баян болоно.
 Улад зонинь
 Хүгшэн залуугүй
 Хэр уһаа ажалша,
 Анханһаа малша, ангууша.
 Гоё үзэгдэлые харахадаа,
 Досоомни баярлана,
 Хаанашье ябаа һаа,
 Түрэл нютагаа мартахагүйб.

Долгор ЦЫБДЕНОВА,
11-дэхи класс

ЭЖЫН НЭРЭ МҮНХЭ БАЙГ
 Энэ тэнюун дэлхэй дээрэ
 Эхын соло эдлэхээр,
 Эрхы дээрэ үргэһэн
 Эжын нэрэ мүнхэ байг.

Үри хүүгэд бүхэндөө
 Үнэн зүрхөө зориолһан,
 Эгээл манай хайрата
 Эжын нэрэ мүнхэ байг.

Харахада, шарайтнай залуу
 зандаа,

Мүнгэн шэнги мүнхэ һаһатай,
 Утаһан шэнги ута һаһатай ябагты.
 Арбан басагад, хүбүүдээрээ алдаршагты,
 Залаа найхан үринүүдээрээ заяажатгы.

АХА НЮТАГ
 Аргагүй гоёхон нютаг байха -
 Аржагар, үндэр, найхан хадануудтай.
 Арсаар анхилһан үнэртэй,
 Агаар тунгалаг ой тайгатай,
 Аршаан булаг, тала дайдагтай,
 Хүнэй сэдхэл гайхуулмаар
 Хүбшэ тайга тэнгээл байха.
 Түрэл Аха нютагаа суурхуулхаа,
 Нютаг зоноо баярлуулхаа
 Булта нүхэд оролдодог.
 Баян жаргал байдалтай,
 Баяр зугаа элбэгтэй,
 Алдар суунь сууряатай
 Аяар холын Аха нютаг.

ТҮРЭЛ ТООНТО
 Түрэл тоонтомни,
 Яһан гоёор яларнаш!
 Яһан гоёор толорнош!

Булагта аршааншни,
 Бүрэнхы голшни
 Яһан гоёор урданаб!

Тала дайдааршни
 Табан хушуу мал бэлшэнэ,
 Ой тайгашни
 Ан амитадаар баян!

Аанай аймагай Ар-
 гатада нютаг тоонтогой Б.О.Луб-
 сановай эхин түрүүшын шүлэг-
 гүүдые уншагдайнгаа ан-
 харалда дурадханабди.

Сэнхир сэлгээн огторгой -
 Сэдхэл дүүрэн дуумни.
 Одо заяан бурханһаа -
 Оюун бодол өөрүмни.

Бурьялһан аршаан Булаг -
 Буянта газарай хэшэг.
 Алтан сэргэм мүнхээрөө,
 Аажам тоонтом Хурамхаан.

Хүдөө найхан нютагтаа
 Дураяа энхэрэн нуудагби.
 Хуһан шэмэг тайгадаа
 Дуугаа дуулжа жаргадагби.

Мүрэн ехэ Байгалнай
 Мүнхэ долгёороо
 суурхдаг,
 Ори ганса эжымни
 Омог ябахыемни үрээдэг.

АБА ЭЖЫ ХОЁРНИ
 Алтан энэ дэлхэй дээрэ
 Аза жаргал үрээжэ,
 Энэрхы сагаан һанаагаар
 Эжым намайгаа үдэшөө
 бэлэйш.

Элдин ехэ дэлхэй дээрэ.
 Эрын зориг мэдүүлжэ,
 Арһан бүһэнэй хургаалаар
 Абам намайгаа үдэшөө
 бэлэйш.

Үлгэн нангин дэлхэй дээрэ
 Үдэр бүри намайгаа хүлээдэг,
 һаншаг сагаан, буянтай
 найхан аба эжы хоёрни.
 ...

найхан сагаан нютагтам
 һаглар сэсэгүүд һалбарна,
 һүүлшын нажарай һарада
 һэрюүпээр Баргажанһаа
 һэбшээлнэ.

Уһан Булагай эрье дээрэ
 Үнгын шубууд жаргана,
 Нажарай ольбоной уһаһада,
 Ниидэн урагһаа нүүнэ.
 ...

Хүрөөд ерэбэл даа үбэл,
 Хүнгэрэг саһан ялбайна.

Хүнтэймни баян тала
 Хүйтэн һалхяр зэнхынэ.

Баруун хойноһоо үндэрлэн,
 Бархан уулам сэнхирлэнэ.
 Буян хэшэг дэлгэрүүлэн,
 Байжал байдаг мүнхэдөө...

АРГАДА

Бууса болоһон нютагни -
 Бурхантай арюун газар лэ.
 Балшар бага һаһамни
 Бадма сэсэгтэл һалбаржа
 үнгэрөөл.

Урданай түүхэ домогтой
 Угайнгаа заншалые
 хүндэлэгшэб.
 һужаа, набтар дайдаа
 һунажа сэдхэлһээ мүргэгшэб.

Уншагдаймнай туршалгануудһаа

Будожап ЛУБСАНОВ

Хизаар холо ябахадам,
 Хүлээн байдаг Эхэ нютаг.
 Хатуу, зөөлөнии үзэхэдэм,
 Харажал байдаг Аргатым
 тахил.

Бурханһаа үгтэһэн
 табисуураар
 Буряад хэлээ шэнжэлжэ,
 Арад зоноо баясуулха
 Амин хайра номтойб даа.

МАРТАДАГҮЙБ
 Алтанхан баянхан намартаа
 Ахатайгаа үлэһнөө
 мартадаггүйб,
 Балшархан һанаһанайгаа
 жаргалда
 Баабайнгаа үгыеня
 мартадаггүйб.
 Хүнэй зэргэ ябаха гэнэн
 Хүсэл ороһоноо
 мартадаггүйб,
 Хүрһэтэ ехэ дэлхэй
 дээрэхи
 Хүшэр байдалаа
 мартадаггүйб.
 Үһөө бороо, саһанай
 үнгэрөөһые һаань,
 Үһшэрһэн ябадалаа
 мартадаггүйб,
 Урин ехэ харгы зам
 дабаашье һаа,
 Ууган нютагаа мартадаггүйб...

Агаар тунгалаг тэнгэриез,
 Алтан нараа магтаһан
 Уншаха уян шүлэгтэйб,
 Утгаһа хүхэ хадагтайб.

Эсэгэ, эхын буянгаар
 Жаргаха хуби заяатайб
 даа.
 Элдин Буряад орондоо
 Эмээллэхэ хүлэг
 моритойб даа!

ДУРЛААД БАЙХАДАА
 Дулаахан нэгэ үдэр
 Дуран тухайгаа сэдхэбэлби.
 Эрээхэн торгон аршуулыеһи
 Эльбэн, энхэрэн һуунаб.

Хун шубуундал наартайхан
 Хүхиюугэй шамайгаа хүлээнэб.
 Хэзээ үни ... хабартаа
 Хэлэһэн үгыеһи һанаһанб.

Түби дэлхэй дээрэ ябахадаа,
 Түрэнэн нютагаа энхэржэ,
 Түшэг болгон найдаха
 Түгэдээр дурдан бүһэтэйб
 даа.

Нажар болоод, халуухан
 Найрай наадан зугаатай.
 Дуулим талын дундахана
 Дуранай булаг дэлгэрээ.

ЭБТЭЙ ЭЭТЭЙ, ХҮХЮУ ЗУГААТАЙ

ДҮХЭРИГ ШЭРЭЭ

Майн 16-17-до Улаан-Үдэдэ залуу бүлэнүүдэй клубуудай 3-дахи республиканска фестиваль үнгэрөө. 2008 он Росси дотор Гэр бүлын жэл гээд тэмдэглэгдэнэ.

Майн 16-да Правительствын байшан соо «Залуу бүлэ - Буряад Республикын демографическа ресурс» гэжэ нэртэй дүхэриг шэрээ ябуулагдаа. Тэрэнэй хүдэлмэридэ Россин Гүрэнэй Дүүмын депутат Владимир Матханов, Буряад Республикын нуралсалай болон эрдэмэй талаар министрэй орлогшо Валерий Сергеев, Арадай Хуралай депутат Батор Цыбиков болон клубуудай, өөһэдын хүтэлэлгын засагай зургаануудай, министерствэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаа.

Хамтын хөөрэлдөөн соо «Буряад Республикын залуушуулай политика» гэжэ хуули ёһон руу залуу бүлэдэ туһаламжа үгтэлэг тухай хэлсэгдээ.

ЗАЛУУ БҮЛЭНҮҮД ЭБТЭЙ ЭЭТЭЙ, ХҮХЮУ ЗУГААТАЙ...

Майн 17-до, Хүүгэдэй хотын байшанда 3-дахи республиканска фестивалин дүнгүүдэ согсологдоо. Хэмжээ ябуулгада республикын аймагуудай 18 команда хабаадаа. Залуу бүлэнүүдэй клубууд бэлиг шадабарияа «Гэр бүлын хайндэр», «Элүүр энхэ, бэе тамираа хорилго» гэжэ мурьсоонүүдтэ гүйсэд хайнаар, зохидоор харуулжа шадаа. Мүн тиихэдэ фестивалда Муйска, Хэжэнгын, Ахын, Тарбагатайн, Хяагтын, Хойто-Байгалай, Хурамхаанай, Баунтын, Яруунын, Захааминай, Түнхэнэй, Хориин, Загарайн, Сэлэнгын аймагуудай, Улаан-Үдын Октябрьска, Советскэ, Железнодорожно районнуудай команданууд эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Фестиваль нээлгын үедэ Гүрэнэй Дүүмын депутат Владимир Матханов иигэжэ хэлэһэн байна:

- Бүлэ - манай гүрэнэй эхин нуури гээшэ. Манай зорилго хадаа залуу бүлэнүүдтэ республиканска, федеральна зэргэдэ гүйсэд хайн туһаламжа үгэхэ.

Буряад Республикын нуралсалай болон эрдэмэй талаар министрэй орлогшо Алдар Дамдинов тус хэмжээ ябуулгада олон хүүгэдэй хабаадажа байһан тухай тэмдэглээд, сугларагшадые эдирхэн хабаадагшадта альгаа ташахыень уряалба.

Залуушуулай политикин болон хүмүүжүүлгын талаар Хорооной түрүүлэгшын орлогшо Николай Бужинаев сугларагшадые хани халуунаар амаршалба.

Хэмжээ ябуулга нёдондо жэлэй илагшад - «Престиж» команда эхилээ. Тэдэнэр бэе тамираа хо-рижо байдаг тухайгаа спортивна хатар наадаар харуулбад.

Захааминай «Гэр бүлын ёһо заншалнууд» гэжэ бүлэге Шербактанай бүлэ харуулаа. Тус бүлэ Виталий гэрэй эзэнһээ, Анна эхэнэр эзэнһээ, Эмилия басаганһаа бүридэнэ. «Гэр бүлын хайндэр» гэжэ конкурсдо тэдэнэр урданай хасагуудай ёһо заншал харуулаа. Энэ ёһо заншалаар бэе бээ мэдэхэгүй хүнүүд, оорын гуримаар мэндэшэлсэдэг юм. Тус нааданда бүхы зал соохи харагшад наадажа баярлаа, хүхээ бэлэй.

Калабердинтэнэй бүлэ Наушки тосхоной «Феникс» клуб харуулаа. Тэдэнэр морягуудай хатар наада хатараа. Калабердинтэн тү-мэр харгыда ажалладаг юм.

Приборостроительна заводой команда «Шүлэн» («Суп») ехэ зохидоор бүлэ тухайгаа хөөрөжэ үгөө.

«Спектр» гэжэ клуб 4 бүлэнүүдые хамтаруула. Тус клубай бүлэнүүд элдэб яһатанай зон.

«Гармония» гэжэ командые Трифоновтэнэй, Ермолаевтанай

«Престиж» клубайхид

«Спектр» клуб

бүлэ харуулба. Ресторан «Ургы» гэшын команда «Чудики» зоние олон үхибүүдээрээ гайхуулаа. Тэдэнэр цыгануудай ёһо заншалнуудһаа баримталан, уран хайханай номер гүйсэхөө.

Яруунын аймагай «Бүлэ» гэжэ бүлэг циркдэ ехэ дуратайгаа харуулан, гоё хайхан номернуудые бүтээн, зоние гайхуулаа, халуун альга ташалганда хүртөө. Хэжэнгын аймагай команда театральна бэлиг талаангаа харуулжа шадаа. Тэдэнэр ород арадай «Теремок» онгохо оорын шапартайгаар зондо табиба. Энэ гэр-тэ батагана, шандаган, үнэгэн, баабгайшые байдаг байна. Тэдэнэр ехэл эбтэй эетэй ажаһууна. Бултадаа бэе тамираа хоридог, тэдэнэй инструктораар шоно хүдэлнэ. Иимэ энеэдэтэй, шог зу-гаатай найруулга хэжэнгынхид табиһан байна. Тэдэнэрэй талаан бэлигын ехэ гайхамаар, абьяас ехэ байна.

Түнхэнэй аймагай клуб оорынгоо һанал бодолоо архи тамхин тухай харуулаа. Тэдэнэр тамхи, архи хэрэглэнгүй байжа шадахаар гэжэ зондо харуулжа үгөө. Томо-томо плакалуудые баринаар түнхэнэйхид бэе тамираа хайшан гээд зүбөөр хорихо хэрэгтэй гэжэ харуулаа. Хойто-Байгалай бүлэг «Спектр» Сагаалган, Шэнэ жэлэй хайндэрнүүдые хайшан гээд үнгэргэдэгөө сугларагшадта харуулба. Тэдэнэр багахан найруулга-онтохон табиһан байна. Ород арадай онтохон «Царевна-лягушка» гэшээшээ үндэһэлхэн жүжэгын байшоо. Айхабтар муухай бээтэй, нюуртай хүбүүн һамга бэдэрээд, һамганай орондо баха оложорхибо. Тиин шэдитэ онтохоной ёһоор баханийн гоё хайхан хатан болоно, оороо хүбүүн үндэр сээр боложо, онтохон дүүрэнэ.

Ахын аймагай «Гуламта» бүлэг бэе бээдэ хайнаар хандаха тухай шог зугаатай найруулга табиба.

Улаан-Үдын Советскэ районой «Гэр бүлын азбука» гэжэ бүлэг шог зугаатайгаар оюутай бүлэн үдэрнүүд тухай найруулга табижа үгөө. Хориин аймагай

бүлэг хоёр арадай соёл культура хайн мэдэхэ байһанаа харуулаа. Тэдэнэр буряадааршые, ородооршые үрээл магтаал хэлээ, дуу дуулаа. Жаргалтай Хори нототагта ород буряад хоёр яһатан урданай саһаа хамта ажаһууна. Тиимэһээ хайндэрнүүдыньшые хамтын «Сагаалган» ба «Масленица». Хурамхаанай аймагай «Гэр бүлын түүдэг» бүлэг сугларагшадта буряад арадай ёһо заншалнуудһаа үхибүүнэй милаан хайшан гээд үнгэргэдэг тухай харуулжа үгэбэ. Баяр баясхалангаа тэдэнэр ёһоор наада хатаржа харуулба. Тарбагатайн аймагай «Гармония» клубайхид ном уншаха дуратай. Тэдэнэрэй хайндэр - бороогой түрүүшын үдэр. Тарбагатайнхид уһанай байгаали соохи эрьсэ тухай найруулга харуулаа. Хэжэнгынхид тоонто тайгын ёһо заншалтай зоние танилсуулаа.

Фестивалин туршада конкурс номернууд табигдаа.

Спортивна-хатарай клуб «Вера», «Алтан луу» гэжэ хургуули, «Веснушки» ансамбль, КВН-эй команда бэлиг талаангаа харуулаа.

Конкурсын Гран-придэ Загарайн аймагай «Сибирягууд» хүртөө. Бусад командануудта конкурсын дипломууд барюулагдаа. Загарайн аймагай сибирягуудай команда Тимофеевтэнэй, Потёмкинтоной, Закаменныхтэнэй, Мальцевтанай, Брындинтэнэй, Великовтэнэй, Савельевтэнэй бүлэнүүдһээ бүридэнэ. Тэдэнэрэй дунда пожарник, багша, соёлой хүдэлмэрилэгшэдшые би.

Иимэ хайхан фестиваль республика доторнай гурбадахияа үнгэрбэ. Хабаадагшад оорын үндэһэтэнэй ёһо заншал харуулжа, зоние һонирхуулаа. Манай буряад газарта иимэ олон яһатанай зоной сугларжа, эбтэй эетэй, бэе бээ хүндэлэн ажаһуухадань ехэ байртай байна.

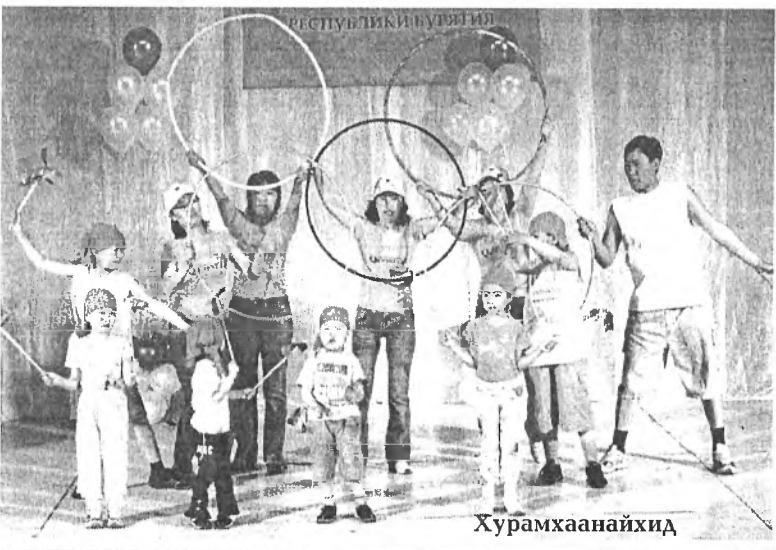
Янжам ЖАПОВА,
Р-Н.БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.

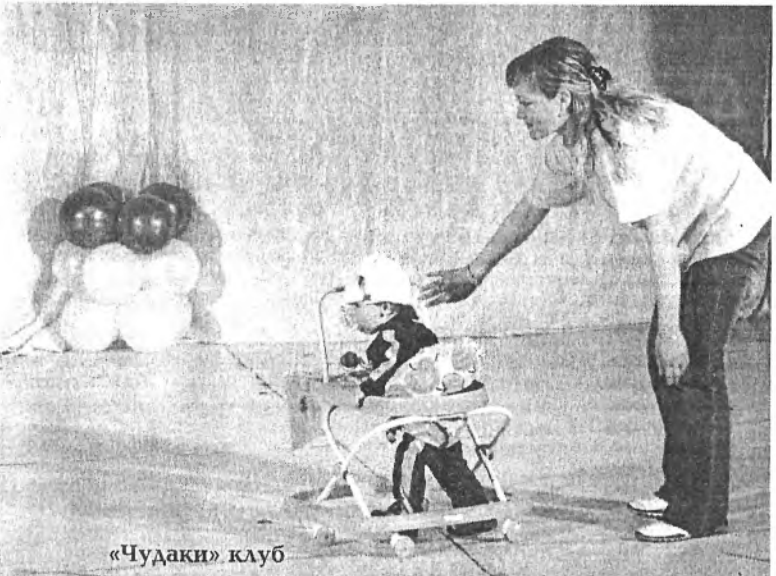
«Сибирягууд» - конкурсын илагшад

Ахынхид

Хурамхаанайхид

«Чудики» клуб

Хэжэнгынхид

Атлас истории и этнографии

МОНГОЛЬСКИЕ НАРОДЫ

(Продолжение. Начало в №№ 11(569), 12(570), 13(571), 14(572), 15 (573), 16(574), 17(575), 19(577).

ЗНАЧИМОЕ ЗАВОЕВАНИЕ

ИМПЕРИЯ ЧИНГИС-ХАНА

После смерти Великого Завоевателя его сыновья и сподвижники тайно повезли его тело в Монголию, не объявив об этом армии, завоевывающей тагутское государство. Мрачный катафалк мчался дни и ночи без остановок. Телохранители убивали всех встречных, чтобы молва о смерти монгольского хана не распространилась. На родине тело Чингис-хана было предано земле на горе Бурхан-Халдун.

Обширная империя Чингис-хана занимала огромные территории. Кроме искони монгольских земель, она включала Восточный Туркестан, Среднюю Азию, Северный Иран, Афганистан, огромные пространства от Иртыша до Волги, Северный Китай. Еще при жизни монгольского самодержца все земли империи были поделены между братьями и сыновьями Чингис-хана, его ближайшими помощниками и военачальниками. Четверем младшим братьям и матери Чингис-хан раздал земли Северной и Восточной Монголии и Северо-Восточного Китая. Старший сын, Джучи, получил обширные владения от Иртыша на запад, до пределов монгольских завоеваний. Из среднеазиатских земель в его улус вошли низовья Амударьи и Сырдарьи. Улус второго сына, Чагатай, составили Восточный Туркестан и Средняя Азия. Третий сын, Угэдэй, получил в управление Западную Монголию и Тарбагатай.

Четвертый сын, Тулуй, наследовал восточный улус. Один из крупнейших полководцев — орхон Мухали получил обширный надел в центре Большого Хингана. Испокон веков монгольские нойоны и ханы были владетельными феодалами, они имели кочевья и скотоводов-аратов. С централизацией власти и возникновением государства служба в армии давала аристократии огромные возможности по расширению своих владений и увеличению численности подданных. Таким путем закреплялись завоеванные территории.

Зачастую крупные наделы выделялись лицам немонгольского происхождения, вассалам Чингис-хана. При дворе хагана и его преемников постоянно находились ученые и чиновники из завоеванных стран. Многие из них входили в ближайшее окружение, были советниками. Найманский канцлер Татаунг обучал детей Чингиса уйгурской грамоте, впоследствии хаган принял уйгурскую письменность в качестве общегосударственной. Одним из самых знаменитых сановников стал Эллой-Чуцай, потомок дома киданей, выдающийся философ, поэт и астролог своего времени. С его именем связаны административная и финансовая организация империи, а также военно-технические реформы. Для поддержания строгого порядка в империи, Чингисхан учредил суд во главе со своим приемным братом, Шиги-Хутуху-нойоном. Чтобы

законодательно закрепить государственные и общественные институты власти, Чингис-хан издает свод законов под названием «Великая яса». «Яса» состояла из двух частей: первая — «Билик» (изречения, мысли, наставления хана), и собственно «Яса» (свод военных и гражданских законов). «Великая яса» была нерушимым законом для всего монгольского народа. С его обнародованием прекратились в кочевьях ссоры, драки и убийства, прелюбодеяние, воровство скота и другие преступления, так как наказание, зачастую, было очень строгим. Люди «белой кости» за серьезные проступки умерщвлялись без пролития крови — их удавливали, или закатывали в кошму. Простолудины наказывались плетью, им отрубали головы, или ломали хребты. В отличие от других восточных монархий, империя Чингис-хана управлялась на основании конкретных, строго соблюдаемых законов, которые были обязательны для всех, будь то владетельный феодал, или рядовой арат.

УЛУСЫ СЫНОВЕЙ ЧИНГИС-ХАНА

По завещанию отца Джучи получил 4 тысячи монгольских воинов и все территории к западу от Иртыша. После его смерти старший сын, Орду-Ичэн, отказался от верховной власти в улусе и кочевал по берегам Иртыша во главе Белой Орды. Третий сын, Шейбани, возглавил Синюю Орду. Его кочевья располагались между Тюменью и Аральским морем. Второй сын, Бату, получив верховную власть в Большой или Золотой Орде, грандиозными завоеваниями раздвинул ее границы и построил столицу государства в низовьях Волги. Улус Джучи — Золотая Орда, просуществовал 240 лет. Пока улусом руководили энергичные и талантливые потомки Чингиса, он был могучим, грозным государством. Падение его могущества началось с 1312 года, когда царевич Узбек казнил в Сарае 70 царевичей-чингисидов и монгольских нойонов, отказавшихся принять мусульманскую веру. Вслед за этим последовали 20-летняя кровавая междоусобица, Куликовская битва и разгром Орды Тимуром.

Улус второго сына Чингис-хана, Чагатай, составляли Средняя Азия, до Амударьи, и Восточный Туркестан. Постоянные междоусобные войны внутри страны, а также с джучидами и потомками Угэдэя не давали возможности оправиться от разрухи. Страна была разграблена и опустошена. В конце XIV века Чагатайский улус распался на Могулистан, Маверра-нахр и Хорезм. Третий сын, Угэдэй, получил в наследство Западную Монголию и Тарбагатай. В 1228 году он был избран Великим ханом и руководил всей Монгольской империей. После его смерти в 1241 году Мэнкэ-хан разгромил его улус и подчинил

дому Тулуя. Коренной отцовский улус (Восточная Монголия) наследовал четвертый сын, Тулуй. Хубилай, второй сын Тулуя, завершив завоевание Китая, образовал улус Великого хана (империя Юань), куда вошли территории Монголии, Китая и Тибета. Это государство просуществовало до 1388 года.

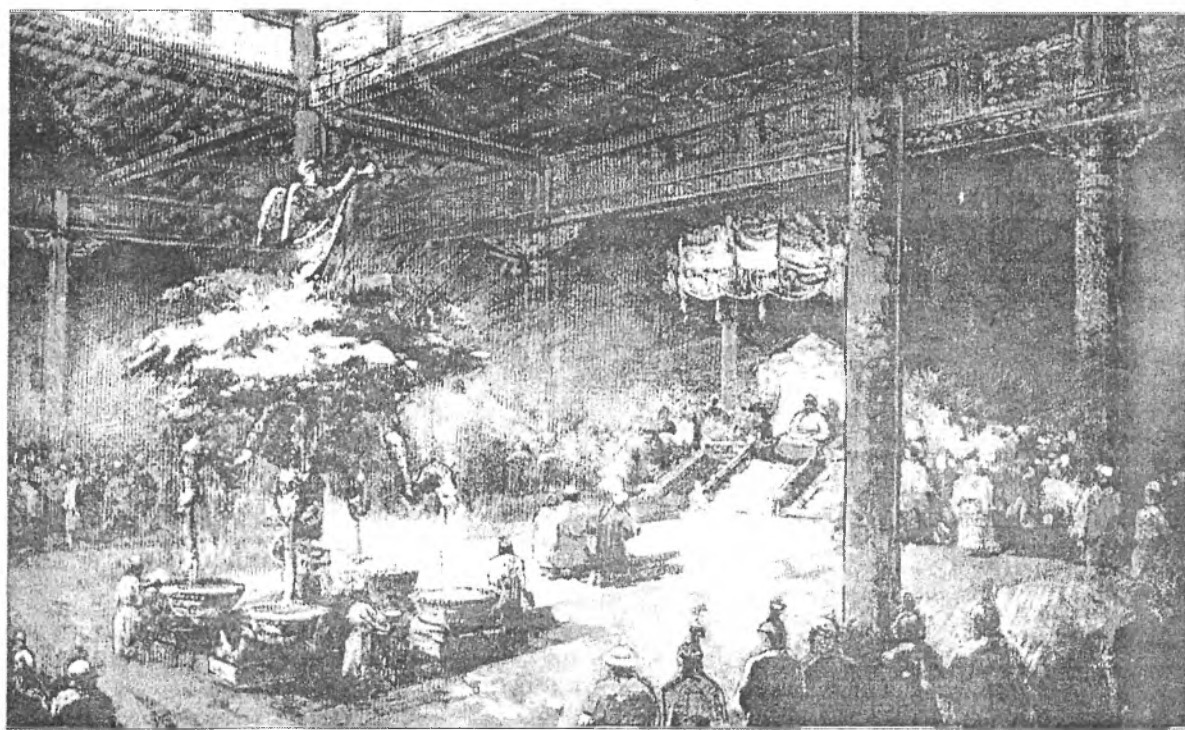
«Армия, которую оставил после себя Чингис-хан, насчитывала едва 130 тысяч человек монгольских воинов, и только его военный гений и выдающиеся организаторские способности давали ему возможность разбросать эти небольшие силы на огромном пространстве от Кореи до Кавказа и Инда, оставаясь повсюду сильным настолько, чтобы подавить малейшую попытку к восстанию... Мэнкэ был последним признанным верховным правите-

покоренных ими странах, причем всего сильнее это сказалось в культурных районах Средней Азии, где истребление туземного населения облегчило доступ в эти районы степным элементам и в

под надзором монгольских чиновников. Был установлен налог со скота на пастбищах, налог в одну десятину с зерновых, также была введена подойная повинность (снабжение кумысом). Еще одной и очень тяжелой для населения повинностью стала почтовая служба. По всей империи были организованы «ямьы» — почтовые станции, имеющие обслуживающий персонал, лошадей, повозки, продовольствие. В 1235 году было закончено строительство монгольской столицы — Каракорума (Хар-хорин). В 1236 году в Закавказье вторгся во главе монгольского войска полководец Чармаган. На хурултае Чармаган пригласил 110 военачальников, среди которых было решено разделить все земли Кавказа. Нойоны Асугу, Бача, Хутту, Туту, Асар, Тена, Хунан, Ангурат, Огата, Чагатай и другие стали покорять Кавказ частями. Чармаган осадил и взял город Гандзак, Моллар-нойон — район Утик, крепости Тауц Кацарет, Мацнаберд, Гаг, Туреракан и другие. В горных районах успешные операции провел Тамача-нойон. Чагатаем были покорены крепости Дорийского района. После взятия столицы Ани, почти все Закавказье оказалось в руках монголов. В одной из битв на Кавказе командующий Чармаган потерял слух. В нашествии на Малую Азию его заменил Бача-нойон. Его войском был осажден и взят город Карин. На следующий год сельджуки Рума собрали огромную армию в 180 тысяч человек. Сражение произошло в местности Чманкатук. 30 тысяч монголов, усиленные отрядами грузинских и армянских князей, наголову разбили огромную армию султана. Румский султанат стал вассалом монгольской империи. Правители Киликийской Армении заключили договор с монголами, что позволило сохранить страну от разорения. После завоевания почти всей Малой Азии монголы подошли к

УГЭДЭЙ-ХАН. ВОЙНА В ЗАКАВКАЗЬЕ. ПОКОРЕНИЕ ЗОЛОТОГО ЦАРСТВА

Перед походом в Среднюю Азию наложница Чингис-хана Есуй-хагун обратилась к хагану с просьбой назвать имя своего преемника из четырех сыновей. Великий хан согласился с этим и решил узнать мнение сыновей. Кандидатуру Джучи отвел Чагатай, в свою очередь, Джучи об-

лем всей территории Монгольской империи. Его приемник Хубилай, в избрании которого принял участие лишь немногие из князей, унаследовал только императорский титул, действительная его власть не простиралась на запад далее Уйгурии и Хангая... Монголы, оперируя на всем необъятном пространстве Азиатского материка огромными массами покоренных ими народов, истребляя целые народности и уводя за собой в степи десятки тысяч пленных, произвели в течение XIII и XIV веков не только значительные изменения в этнологическом составе населения этого континента, но и вызвали большие перемещения народных масс и образование среди них новых народностей и политических организаций, на долю которых в дальнейшем выпала крупная историческая роль. В духовной области их завоевания внесли также глубокие изменения, понизив уровень цивилизации в

винил Чагатай в чрезмерной жестокости. Чагатай предложил избрать Угэдэя (третий сын Чингиса), с этим согласились Джучи и Тулуй. Отец одобрил их выбор. После смерти Великого правителя до хурултая 1228 года империей фактически управлял Тулуй. На высшем совете чингисидов и степной аристократии, согласно завещанию Чингис-хана, Великим ханом (хаганом) был избран Угэдэй. Он продолжил военную политику отца по покорению стран и народов. В 1234 году, после длительной осады монголами, пал город Цайчжоу — последний оплот Цзиньской империи. При Угэдэй-хане были организованы и претворены в жизнь грандиозные походы Бату-хана по завоеванию западных стран. Управление завоеванными странами осуществлялось путем назначения даругачи и тамгачи (управители). В некоторых областях управление проводилось местными вождями

Дамаску, но овладеть им не удалось из-за сильной жары, погубившей много лошадей. Для покорения Северо-восточного Китая монголы заключили союз с Южными Сунами. В начале 30-х годов военачальники Тулуй и Мэнкэ, форсировав Хуанхэ, взяли столицу Бянь (Кайфын). В Корею в 1233 году было уничтожено государство Дун Ся. После длительной осады был взят город Цайчжоу, император Ниньясун отрекся от престола. В покоренном Северо-восточном Китае Угэдэй ввел в практику систему удельного землеустройства. Области и округа делились на части и раздавались монгольской знати. Очень большие уделы получали представители «золотого рода». Ариг-Бог, сын Тулуя, получил на кормление 80000 дворов. В 1241 году скончались Угэдэй и Чагатай.

Подготовила Т. ДАШЕЕВА. (Продолжение следует).

ВСЁ ПО ПЛЕЧУ

Твой гардероб

В новом весенне-летнем сезоне по всем прогнозам ключевая роль достаётся пиджаку. Какой именно выбрать и как правильно подобрать ему достойную компанию, мы вам подскажем.

СТИЛЬ САФАРИ

Жаке́т цвета выжженной солнцем пустыни или хаки - лучшего камуфляжа для «охоты» на «диких просторах городских прерий» не придумать. Главная деталь - обилие карманов (а их ни много ни мало целых четыре), которые особенно хорошо смотрятся при наличии пояса или ремня, а также в моделях с укороченным рукавом. Для «амазонок», желающих подчеркнуть осиновую талию, а формам добавить пышности (имеется в виду грудь), жакет в стиле сафари подойдет идеально.

С чем носить. Прежде всего с вещами, выдержанными в этом же стиле (по цвету в том числе: хаки, коричневый, бежевый, табачный, слоновая кость, терракота и охра): шортами классической длины (до колена), брюками карго, комфортными юбками с обилием пуговиц, желательна деревянными, и карманов, желательна накладных.

Супермодно. Чтобы «охота» удалась наверняка, наденьте в пару к такому жакету мини-шорты или широкие брюки в духе 70-х.

Аксессуары. «Охотничьи трофеи» в виде украшения в этно-стиле: деревянные бусы, браслеты, ожерелья из крупных необработанных камней приветствуются, как и ремни из «состаренной» кожи, «потертой» замши. Сумки-планшеты (квадратные с узким ремнем

через плечо), а также сумки-торбы с обилием накладных застежек-ремней придутся как нельзя кстати. Да, и не забудьте о фактуре, не иначе как из кожи под рептилию («змея», «крокодил») или «шкуры» хищника («зебра», «леопард», «тигр»).

СТИЛЬ САМУРАИ

Конечно, перешеголять Черную Мамбу, то бишь Уму Турман в фильме «Убить Билла», в её владении самурайским мечом сложно, да и зачем, когда можно купить сверхпопулярную в этом сезоне модель жакет-кимоно. Соблазнительный образ восточной гейши подчеркнут летящий рукав «летучая мышь» длиной 3/4 и неприменный акцент на талии (пояс или кушак, узкий или, наоборот, очень широкий пояс-корсет). Жакеты в стиле кимоно предполагают свободный непринужденный силуэт, поэтому их по достоинству оценят дамы, которым есть что скрыть (пару-тройку лишних килограммов) и подчеркнуть красивую форму груди.

С чем носить. Восточный колорит вполне сочетается с европейским: юбками-карандашами, узкими прямыми брюками-дудочками.

Супермодно. Особый шик - надеть жакет-кимоно в паре с брюками-шароварами, длина которых заканчивается примерно на ладонь выше щиколотки.

Аксессуары. Веер, как аксессуар, достаточно смело (хотя почему бы и нет).

Советуем ограничиться удобными вьетнамками на плоской подошве или сабо на высокой деревянной платформе. Столь модные сегодня сумочки-клатчи послу-

жат удачным дополнением, особенно если они выдержаны в японской теме, например, фактура напоминает плетеную соломку или рисовые зернышки.

СТИЛЬ МИНИ

Вы думаете, мини бывают только юбки? Ошибаетесь. Укороченный, причём по максимуму, жакет - бесспорный фаворит сезона. Такую мини-атюрную форму принимают все виды жакетов, будь то обычная повседневная легкая курточка, жакет-болеро или даже байкерская куртка. Мини-жакеты просто незаменимы для создания педантичного своего позициях стили многослойности. Он настолько элегантен и актуален, что его предпочитают модницы всех возрастов - от студенток колледжа до преподавательниц.

С чем носить. С облегающими трикотажными топами, узкими брючками, джинсами и леггинсами.

Супермодно. Оригинальное сочетание укороченного жакета с романтичным летним платьем выглядит очень эффектно, причём фасон и цвет платья значения не имеют.

Аксессуары. Гармоничным дополнением к такому жакету послужит сумка, напоминающая бабушкин кошелек, только увеличенная в размерах в несколько раз, или сумочка-ридиколь на двух коротких ручках (достаточно вспомнить мадам Шапокляк). Из украшения подойдут бусы, короткие и длинные, надетые в несколько рядов, браслеты из разноцветного пластика (для совсем юных) и массивные из «благородных» металлов под «серебро», «золото» и старую бронзу (для женщин элегантного возраста).

ОВОШНОЙ ДЕЛИКАТЕС

Пробовали ли вы, дорогие читатели, черешковую капусту пак-чой? Между прочим этот малоизвестный вид капусты отличается отменным вкусом и пользой. За что белые мясистые черешки и зелёные листья, напоминающие по вкусу мангольд и шпинат, на Востоке пользуются огромной популярностью. Из неё готовят всевозможные гарниры, разнообразные первые и вторые блюда. Используется в свежем виде для приготовления салатов и для засолки с пряными и ароматическими травами.

Культура скороспелая, холодостойкая, неприхотлива и проста в агротехнике. Её можно выращивать посевом семян в открытый грунт. В условиях умеренного климата семена можно сеять в течение всего периода вегетации. Лучшее всего такая капуста растёт при температуре +15-20° С. Многие сорта выдерживают небольшие заморозки в открытом грунте. При ранней посадке возможно образование цветочных стрелок до созревания, поэтому рекомендуется срезать растения молодыми для получения многократного урожая зелени. Сеют сразу на грядке в бороздки глубиной 3-4 см. Затем всходы прореживают. Интервал между рядами 35 см, в ряду между растениями 30 см. Первый сбор зелени проводят через 15-25 дней после всхода, когда появляются 7-10 листьев.

Как и все капустные, пак-чой требует регулярного обильного полива. Необходимо также пропалывать сорняки и рыхлить почву. За время вегетации пак-чой следует 1-2 раза подкормить настоем коровяка. Проводить подкормку лучше после затяжных дождей.

Наиболее распространённые сорта: Ласточка, Веснянка, Гипро F1, Мила F1.

ЛУК

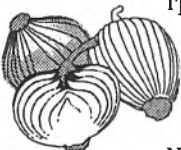
Казалось бы, что может быть проще выращивания лука! Воткнул в землю и жди, пока вырастет. Однако почему-то не всегда удаётся собрать хороший урожай, да ещё чтобы долго хранился. У меня на этот счёт есть свои правила, которыми и хочу поделиться с читателями.

- При посадке лука выбирайте севок самый что ни на есть мелкий. Это для чеснока действует пословица: «Что посеешь, то и пожнёшь». А для лука-репки свои законы: пока все сочные чешуйки не израсстут в перо, новая луковица не завяжется.

- Перед посадкой состригайте шишечки, дабы скорее зазеленели всходы.

- Если всё же сажаете крупным севок, предварительно замочите на сутки луковицы с последующим прогреванием под стеклом или плёнкой (в течение суток). Перед посадкой срежьте макушку примерно на треть.

- Луковую грядку делайте на самом солнечном участке, с востока на запад - как можно длиннее. Лук любит сквозняки. Ну и непременно луковые грядки должны чередоваться с морковными: летучие вещества (запах) морковной ботвы отпугивают вредителей лука, а запах лука - вредителей моркови.

СЕЙ - КОПАЙ, ПОКА МАЙ!

- В течение первого месяца не поливайте лук из душа лейки, только вокруг каждой саженки, поощряя тем самым разрастание корневой системы.

- Для профилактики заболеваний фитофторозом, хлорозом, ложной мучнистой росой и поражения личинками луковой мухи каждый третий полив проводите, чередуя, сначала слабым раствором марганца, затем зольным щелоком (литр на десять литров воды, а сам щелок - литр сеяной древесно-травяной золы залить десятью литрами кипятка), потом раствором хозяйственного мыла (30-40 г в десяти литрах поливной воды).

Валерия ДРОНОВА,
Новгородская обл.

МОРКОВЬ

Как правило, при посадке моркови огородники сталкиваются с такими проблемами: во-первых, семена прорастают медленно, и грядки успевают зарастить сорняками, так что прорезать морковь бывает очень трудно, а во-вторых, из-за чрезвычайно мелких семян всходы получаются густые, что тоже затрудняет прореживание, да и семена расходятся неэкономно. На этот счёт у меня есть свой подход к подготовке семян. Заливаю семена на шесть часов теплой водой, чтобы они

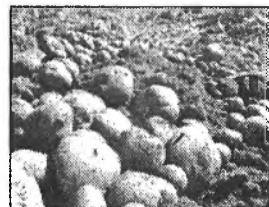
набухли. Кстати, вместо воды лучше использовать чай из ромашки, он защитит всходы от гнилостных бактерий. Набухшие семена раскладываю на бумаге и даю им подсохнуть. Затем смешиваю с песком (одной-двумя горстями) и высеваю, как обычно.

Галина БОБКОВА,
Курская обл.

КАРТОФЕЛЬ

Проросший картофель лучше посадить в траншеи глубиной около 20 см, чтобы основная масса ростков была на поверхности. Такие траншеи по мере роста стеблей траншею засыпают подготовленным заранее грунтом. Лучше если в его состав будут входить хорошо перепревший навоз, листовая перегной, дерновая земля, верми-компост (биогумус). Такой способ культивирования картофеля способствует большому формированию подземных побегов-столонов, на которых, в свою очередь, образуются клубни. От одного растения таким образом можно получить более ведра клубней.

Иван КАПЛУНОВ,
г.Курск.

ДА ЗДРАВСТВУЕТ ПИЦЦА!

ПИЦЦА «ОРИГИНАЛЬНАЯ»

0,5 кг муки, 200 г сливочного масла или маргарина, 1 ст. ложка сахара, 2 ст. ложки водки, 1/2 ч. ложки соли. Для начинки: 200 г солёной кильки, 150 г творога, 1/2 ч. ложки чёрного молотого перца, 2 помидора, 150 г сыра, по 1/2 пучка зелени петрушки или укропа.

Замесить тесто, раскатать корж диаметром 30-35 см и переложить его на смазанный маслом противень. Творог растереть с молотым чёрным перцем и мелко нарезанной зелёной килькой, творожную смесь, кружочки помидоров, тонкие ломтики сыра. Сбрызнуть пиццу растительным маслом и поставить в горячую духовку. Выпекать 30-35 минут при температуре 200-250°С.

Полосу подготовила Д.ГУРОДАРМАЕВА.

СОВЕТУЕМ ПРИГОТОВИТЬ
КВАШЕНАЯ КАПУСТА
ПАК-ЧОЙ

На 1 кг капусты пак-чой - 1 ст. ложка соли, 1 луковица средней величины, 1-2 дольки чеснока, красный молотый перец.

Капусту нарезать полосками, пересыпать солью и оставить на несколько часов. Лук и чеснок мелко порезать и смешать с красным перцем. Затем всё перемешать с засоленной капустой, переложить в эмалированную кастрюлю. Сверху положить груз и оставить на 2-3 дня.

ПИЦЦА «НЕЖНАЯ»

1 ст. с верхом муки, 1/2 ч. ложки соли, 10 г дрожжей, 100 мл тёплой воды, 1/2 ч. ложки сахара, 1 ст. ложка растительного масла. Для начинки: 300 г куриной печени, 3 ст. ложки маслин, 2 помидора, 2 луковицы, 4 ст. ложки майонеза, соль, чёрный молотый перец.

Замесить дрожжевое тесто, раскатать корж и выложить его на смазанный маслом противень. Нарезать печень небольшими кусочками, а лук - кольцами, смешать и добавить половину маслин. Выложить на тесто. Помидоры очистить от кожуры и размять, заправить по вкусу солью и перцем. Выложить томатное пюре на печень. Смазать сверху майонезом и украсить оставшимися маслинами. Запекать в заранее разогретой духовке 20-25 минут.

